

SZAKDOLGOZAT

Gerebenics Richárd

2022

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Károly Róbert Campus

**Város - vidék kapcsolata az
Edelényi járásban**

Konzulens

Dr. Koncz Gábor

Egyetemi docens

Készítette

Gerebenics Richárd

vidékfejlesztési agrármérnök szak

településgazda szakirány

levelező tagozat

2022

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	2
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS	3
2.1. Településszerkezet Magyarországon.....	3
2.1.1. A település definíciója	3
2.1.2. Települések csoportosítása.....	3
2.1.3. Falu	4
2.1.4. Város.....	6
2.1.5. Települési infrastruktúra	8
2.2. A város – vidék kapcsolata.....	12
2.2.1. A vidék fogalma	12
2.2.2. Vonzáskörzetek.....	14
3. ANYAG ÉS MÓDSZER	16
3.1. Hipotéziseim	16
3.2. Az Edelényi járás bemutatása	16
3.3. Edelény bemutatása	21
3.4. Módszer.....	23
4. EREDMÉNYEK.....	24
4.1. Az Edelényi járás településeinek tömegközlekedési helyzete	24
4.2. Edelényi járás közfoglalkoztatási mutatója	34
4.3. Szolgáltatások az Edelényi járásban	36
4.4. Személyes interjúk	41
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	45
6. ÖSSZEGZÉS	48
IRODALOMJEGYZÉK	50
ÁBRÁK JEGYZÉKE	52
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	54
MELLÉKLETEK.....	56

1. BEVEZETÉS

Az Edelényi járás az Észak-magyarországi régió észak-keleti részén található, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, területe 718 km². Északról a magyar-szlovák határ, keletről a Szikszói járás, délről a Miskolci járás, nyugatról a Kazincbarcikai és a Putnoki járás határolja. A járásban 45 település található, ebből 2 város (Edelény, Szendrő) és 43 község, lakónépessége 2019-ben 32.322 fő volt¹. A járás központja Edelény városa, mely a járás déli részén fekszik, a megye központjától, Miskolctól mindössze 25 km-re található.

A rendszerváltást követően egészen napjainkig Magyarország keleti része gazdasági és társadalmi téren jelentős lemaradást halmozott fel az ország nyugati feléhez képest. A rendszerváltás után bezárt és megszűnt ipari létesítmények, a munkahelyek megszűnése, a gazdasági tőke hiánya oly nagy sebet okozott Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, azon belül is az Edelényi járásban élők életében, hogy ez a seb a mai napig nem gyógyult be. A munkanélküliség, a kiszolgáltatottság a közfoglalkoztatási program iránt az országos átlagon felül van jelen a járásban. A ritka tömegközlekedési kapcsolatok hiánya tovább nehezíti az ott élő emberek lehetőségeit afelé, hogy a közfoglalkoztatáson kívül más munkakörben is el tudjanak helyezkedni. Továbbá korlátozottak azon emberek esélyei is, hogy el tudjanak helyezkedni, akik regisztrált álláskereső.

Vizsgálatom kiterjed a térségben működő közfoglalkoztatási programra és munkanélküliség helyzetére, valamint arra, hogy ezen adatok hogyan viszonyulnak a járásban található települések és a járási központ, Edelény között közlekedő közvetlen autóbuszjáratokhoz. Megvizsgálom, hogy a települések közelsége Edelényhez, milyen összefüggésben van az adott településről Edelénybe induló közvetlen autóbuszjáratokkal.

Témaválasztásom során fontosnak tartottam, hogy egy olyan térséget válasszak, melyhez személyes motivációk is kötnek. Eddigi életem során sok időt töltöttem el a járás számos településén. Dolgozatom készítése során felkeresem Rakaca települést, ugyanis 2021-ben a nyilvántartott álláskereső relatív mutatója ezen a településen volt a legmagasabb az egész járásban, 26,91%.² Céлом, hogy személyesen tudjak a településen élőkkel beszélgetni a kutatásom témáival kapcsolatban.

¹ Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

² Forrás: Belügyminisztérium Nyilvántartások vezetéséért Felelős Helyette Államtitkárság, Magyarország állandó lakossága 2021 <https://nyilvantarto.hu/hu/statistikak?stat=kozerdeku>

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. Településszerkezet Magyarországon

2.1.1. A település definíciója

Az emberiség döntő többsége valamilyen típusú településen él, tanul vagy dolgozik. A települések gazdasági és társadalmi folyamatok helyszínei a mindennapi életünk során. Az átlagembert megkérdezve a település fogalmáról, azt a választ kapnánk, hogy egyenlő a várossal vagy a faluval. Természetesen válaszuk nem áll messze a valóságtól, de ezek inkább a település fajtái, mintsem meghatározásai. Kovács Zoltán megfogalmazása alapján a *„település olyan, az ember által ideiglenesen vagy állandóan lakott hely, amely lakó- és gazdasági célú épületekből, valamint a hozzájuk tartozó egyéb építményekből (pl. utak, hidak, közterek) áll.”* (KOVÁCS 2015).

Többen, többféleképpen határozták meg a település definícióját. Az egyik leggyakrabban idézett megfogalmazás Mendöl Tibor Általános településföldrajz (1963) című munkája alapján, mely szerint a *„a település egy embercsoport lakó és munkahelyének térbeli egysége”*. Beluszky Pál geográfus, a Magyar Tudományos Akadémia doktora azon a véleményen volt, hogy *„a település a területi munkamegosztás terméke, amely egy embercsoport lakóhelyének, munkahelyének és az általa igénybe vett rekreációs térnek a funkcionális egysége.”* (PIRISI és TRÓCSÁNYI 2019).

A fentebb leírt megfogalmazások alapján elmondható tehát, hogy a település egy olyan hely, ami az emberiség lakhelyéül szolgál. Vannak, akik szerint a lakhatás és a munka egy településen, egy térbeli egységben valósul meg. Mások meglátása, hogy ez a két funkció különválik és két különböző térbeli egységben helyezkedik el, két településen alakul ki a lakó- és munkahely.

2.1.2. Települések csoportosítása

A települések működését az 1990-ben megalkotott új önkormányzati törvény szabályozza (1990. évi LXV. törvény). A településeket többféle szempont alapján lehet csoportosítani, hisz különböző földrajzi fekvésűek lehetnek, eltérő gazdasági jelleg alakult ki egymáshoz képest. A településeket az alábbi szempontok létrejöttével lehet osztályozni (KOVÁCS 2015):

- Hasznosítás módja szerint (állandó település, ideiglenes település, szezonális település),
- Földrajzi fekvése szerint (síkvideki település, dombvidéki település, hegyvidéki település),
- Alaprajz szerint (szabálytalan, szabályos, vegyes beépítésű),
- Lakóépületek száma szerint (csoportos település, magányos település),
- Gazdasági jellegüket tekintve (mezőgazdasági település, ipari település, szolgáltató funkcióra szakosodott település),
- Településhálózatban betöltött szerepük szerint (falvak, városok),
- Népességszám szerint (törpefalvak, aprófaluk, kistelepülés, közepes falu, nagytelepülés, kistelepülés, középmezőváros, középmezőváros, nagytelepülés, metropolisz),
- Jog szerint (község, nagyközség, város, megyei jogú város, főváros).

Ma Magyarországon a köznyelvben a leginkább elterjedt települési formák a város és a falu (PIRISI és TRÓCSÁNYI 2019).

2.1.3. Falu

A falu szó hallatán leginkább egy apró település jut az emberek eszébe, ahol főleg mezőgazdasággal foglalkoznak az ott élők (ERDEI 1974). Fontos megemlíteni, hogy a falu szó egy településföldrajzi fogalom, jogi és politikai vonatkozásban a község szó van használatban. Magyarországon jelenleg 3155 település található, melyből 2807 község (KSH 2022).

Kovács Zoltán meglátása szerint több szempont alapján lehet egy települést falunak nevezni, időtől és helytől függetlenül. Szerinte az olyan kis lakosságszámú településeket lehet falunak nevezni, amelyekben fejletlen az intézményhálózat, alapellátás sem áll rendelkezésre, földszintes építésű házakból áll, népsűrűségük általában alacsony (200 fő/km² alatti) és az infrastrukturális ellátottság a városokhoz képest jelentősen elmarad (KOVÁCS 2015).

Rendszerváltást követően a falvak lakosainak számát illetően jelentős csökkenés következett be. A mezőgazdasági és ipari üzemek sorra zártak be, munkalehetőség egyre kevesebb lett. Leginkább a fiatalabb generációra jellemző, hogy a jobb élet reményében és a biztos munkahely lehetősége miatt vándorolnak el a falvakból, ki a közeli városba, ki az ország másik felébe, ki pedig külföldre. Míg 1941-ben az ország lakosságának 62%-a élt falvakban vagy tanyákon (ROMSICS 2010), addig 2014-re csupán ez az ország lakosságának 29,6%-ra volt igaz (KSH 2014).

A falvakat különböző szempontok alapján lehet csoportosítani. Funkcionális jellegük szerint egy falu rendelkezhet mezőgazdasági funkcióval, lakófunkcióval, ipari funkcióval vagy szolgáltató funkcióval. Alaprajz alapján egy falu lehet halmazfalu, orsós utcájú falu, egy utcásfalu, többutcás falu, sorfalu, sakktábla alaprajzú falu, vegyes alaprajzú falu. A falvakat lakosainak száma alapján településföldrajzi szempontból lehet különböző csoportokra bontani. Ugyanakkor a szakirodalomban többféle vélemény van arról, hogy ezeket a csoportokat hogyan lehet felosztani a lakosai számának függvényében. A különböző vélemények alapján az alábbiak szerint lehet a falvakat csoportosítani:

Vélemény I. (KSH, KÖSZEGFALVI – LOYDL):

- Törpefalvak: 200 fő alatt
- Aprófalu: 200 – 500 fő
- Kisfalu: 500 – 1000 fő
- Közepesfalu: 1000 – 3000 fő
- Nagyfalu: 3000 fő felett

Vélemény II. (TÓTH J.):

- Törpefalvak: 500 fő alatt
- Aprófalu: 500 – 1000 fő
- Kisfalu: 1000 – 2000 fő
- Nagyfalu: 2000 – 5000 fő
- Óriásfalu: 5000 fő felett

Vélemény III. (MEGGYESI T.):

- Törpefalvak: 500 fő alatt
- Aprófalvak: 500 – 1000 fő
- Közepes falvak: 1000 – 3000 fő
- Nagyfalvak: 3000 fő felett

Vélemény IV. (KOVÁCS Z.):

- Törpefalu: 200 fő alatt
- Aprófalu: 200 – 500 fő
- Kisfalu: 500 – 2000 fő
- Nagyfalu: 2000 – 5000 fő
- Óriásfalu: 5000 – 10.000 fő

2.1.4. Város

A történelem során kialakult városok létrejöttét természeti tényezők és földrajzi szempontok befolyásolták (MENDÖL 1963). Az ott élők nemcsak a mindennapi szükségletekhez való élelmiszer előállításal foglalkoztak, hanem más fajta tevékenységekkel is tudtak foglalkozni. Korabeli urak, királyok, vallási- és katonai vezetők székhelyeiül is szolgáltak a városok, melyhez kapcsolódó kezdetleges szolgáltatások alakultak ki. A városban élők számára a település egy olyan térbeli egységet alkot, ahol egyszerre van jelen a természeti környezet, az épített környezet és a gazdasági-társadalmi környezet (ENYEDI 2012).

A leginkább elterjedt azonosítási forma, mely alapján egy várost városnak kívánnak mondani, a település lakosságának számához köthető. A világ számos pontján egy település akkor válik várossá, ha egy bizonyos határt elért a lakosságának száma. Magyarországon ez másképpen működik, egy településből nem attól lesz város, hogy mennyien lakják. Ma az országban a legkisebb lakosú város Pálháza (1002 fő - 2019)³, a legnagyobb lakosú község pedig Solymár (10 774 fő – 2019)⁴. A szakirodalomban többféle álláspont van arról, hogy a városokat hogyan lehet felosztani a lakosai számának függvényében településföldrajzi szempontból. A különböző vélemény alapján az alábbiak szerint lehet a városokat csoportosítani:

Vélemény I. (KŐSZEGFALVI – LOYDL):

- Kisváros: 30.000 fő alatt
- Középváros: 30.000 – 100.000 fő
- Nagyváros: 100.000 – 1.000.000 fő
- Metropolis: 1.000.000 fő felett

Vélemény II. (TÓTH J.):

- Kisváros: 10.000 – 25.000 fő
- Középváros: 25.000 – 50.000 fő
- Nagy középváros: 50.000 – 100.000 fő
- Nagyváros: 100.000 – 250.000 fő
- Regionális központ: 250.000 – 500.000 fő
- Nemzetközi regionális központ: 500.000 – 1.000.000 fő
- Főváros: 1.000.000 – 2.500.000 fő
- Világváros: 2.500.000 – 5.000.000 fő

³ Forrás: TeIR Térségi szociális adatok www.teir.hu

⁴ Forrás: TeIR Térségi szociális adatok www.teir.hu

- Nagy világváros: 5.000.000 – 10.000.000 fő
- Megaváros: 10.000.000 fő felett
- Megalopolisz: 20.000.000 fő felett

Vélemény III. (MEGGYESI T.):

- Kisvárosok: 30 000 fő alatt
- Középvárosok: 30.000 – 100.000 fő
- Nagyvárosok: 100.000 fő fölött

Vélemény IV. (KOVÁCS Z.):

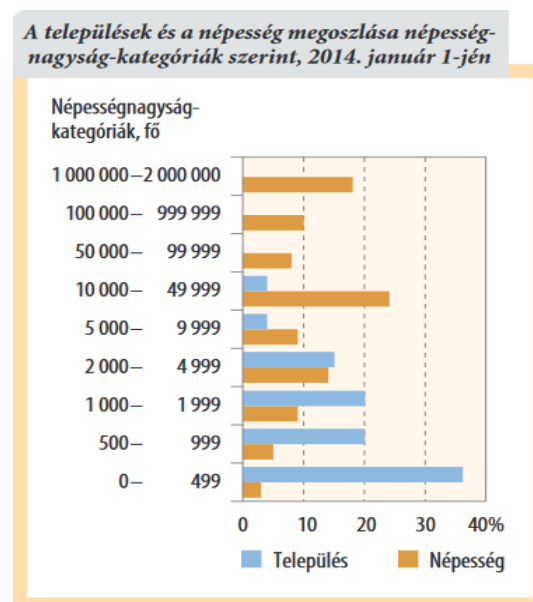
- Kisváros: 10.000 – 20.000 fő
- Középváros: 20.000 – 100.000 fő
- Nagyváros: 100.000 – 500.000 fő
- Regionális nagyváros: 500.000 – 1.000.000 fő
- Világváros: 1.000.000 – 10.000.000 fő
- Óriásváros: 10.000.000 fő felett

A rendszerváltás utáni időszakban megszorodtak a városok számai. A várossá nyilvánítási folyamatokkal kapcsolatban a vélemények és érdekek két csoportra oszlottak. Az egyik oldal az 1990-ben elfogadott törvénytől szigorúbb követelményeket szeretett volna, míg a másik oldal minden egyes település számára elérhetővé tette volna a várossá válás esélyeit. Voltak azonban olyanok, akik azt gondolták, hogy mind a két különböző véleménynek valahol igaza van és a megoldás a kettő között rejlik, mely alapján szükség van meghatározott szempontokra, mielőtt egy településből város lesz, de az elbírálási folyamat során figyelembe kell venni az adott település sajátosságait és adottságait. A véleménykülönbségek közelebbé hozása érdekében létrejött az 1999. évi, a területszervezési eljárásról szóló XLI. törvény. Az 1990-ben elfogadott önkormányzati törvény egy részét meghagyták, valamint kiegészítésre került (SZEPESI 2008).

1991 – 2013 között 181 település kapta meg a városi rangot az országban: Pest megyében 40 db, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 18 db, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 15 db, Bács-Kiskun megyében 11 db, Fejér megyében 11 db, Hajdú-Bihar megyében 11 db, Békés megyében 10 db, Jász-Nagykun-Szolnok megyében 10 db, Baranya megyében 9 db, Somogy megyében 8 db, Győr-Moson-Sopron megyében 7 db, Vas megyében 6 db, Veszprém megyében 6 db, Heves megyében 5 db, Komárom-Esztergom megyében 4 db, Tolna megyében 4 db, Zala megyében 4 db, Csongrád megyében 2 db és Nógrád megyében 0 db

új város lett⁵. Ez a növekedés azonban nem jelentette automatikusan a városi funkciók maradéktalan ellátását. Sok helyen még az alapvető funkciók sincsenek jelen, így nem tudják a hozzájuk tartozó, vonzáskörzeti falvak szükségleteit sem ellátni. 2013-ban a kormányzat úgy döntött, hogy szigorít a várossá nyilvánítással való lehetőségén. Azóta kettő újabb városa lett az országnak 2021-ben, a Pest megyei Kiskunlacháza és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Nyírbogát. Az ország népességét tekintve többen élnek városokban, mint falvakban (1. ábra).

Magyarországon 348 város található (1 főváros, 25 megyei jogú város). Várossá válást községi vagy nagyközségi települések képviselő-testülete kezdeményezheti a belügyminiszter felé, aki a kérést a köztársasági elnök elé terjeszti. A városi cím olyan településnek adható, amely térségi szerepet tölt be, és fejlettsége eléri az átlagos városi szintet (KSH 2022).

1. ábra A települések és a népesség megoszlása népességnagyság-kategóriák szerint

Forrás:

https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo_telepuleshaloza/varosok_falvak.pdf

2.1.5. Települési infrastruktúra

Az 1990. évi törvény elfogadása után a korábbi központosított településirányítás átalakult önálló működéssé, a települések önállóságot kaptak. A falvak korábbi függősége a környező városoktól törvényi szempontból megszűnt. A településhierarchia felsőbb részén lévő városoknak ugyanannyi jogai és kötelezettségei lettek, mint a falvaknak (STEINER 2005).

⁵ Forrás: Internet I. <https://www.varossanyilvanitas.hu/kronologia.html>

A településszerkezet alakulásában meghatározó szerepe van a települési infrastruktúrának, melynek léte biztosítja az adott település fejlődését, növekedését (STRATOSTA 1994). A megfelelő infrastruktúra hiánya, korszerűtlensége, elmaradottsága azonban lassíthatja vagy akár gátolhatja is egy település előre menetelét. A települési infrastruktúra különböző csoportjait különbözteti meg a tudomány:

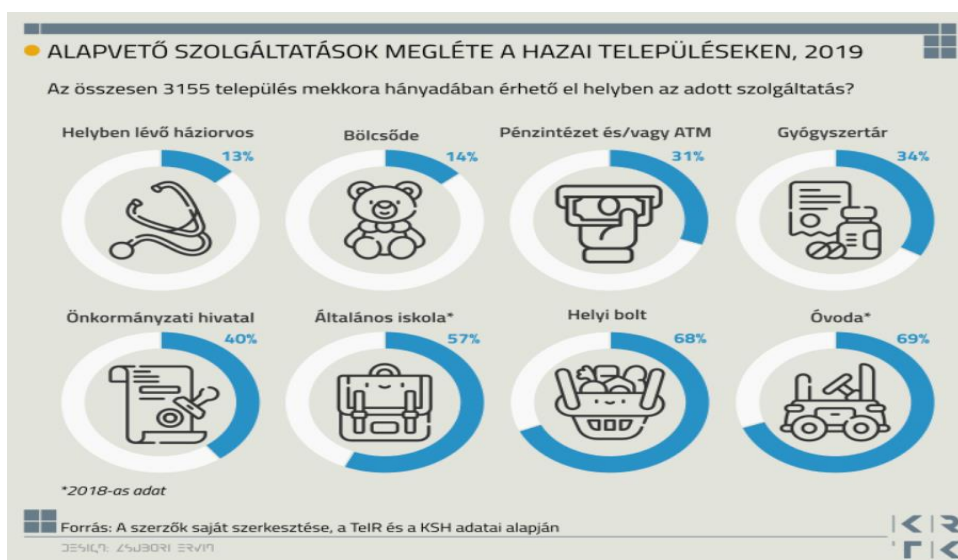
- lakásállomány,
- közösségi szolgáltatások közvetítésére alkalmas intézmények (közintézmények),
- elsődlegesen lakossági igényeket kielégítő javító-szolgáltató szervezetek, kisipari műhelyek,
- a közüzemi szolgáltatások,
- közművek,
- létesítményei és hálózatai,
- a településen belüli szállítás-közlekedés hálózatai és létesítményei,
- a települési környezet védelmére hivatott létesítmények, építmények, berendezések,
- a sportolás, a szabadidő kulturált eltöltését segítő intézmények, létesítmények, zöldterületek,
- a települések fenntartásával, működtetésével foglalkozó építmények, létesítmények.

Az infrastruktúra – így a települési infrastruktúra is – nemcsak az építményeket, létesítményeket jelenti, hanem magába foglalja az azok működtetésével foglalkozó szakembereket, személyzetet és a működésük irányítását szervező, ellátó intézményeket és szervezeteket is (KŐSZEGFALVI – LOYDL 1998).

A lakásállomány mellett a legmeghatározóbb épületek egy település infrastruktúrájában a közintézmények. Szerepük, funkcióik széleskörűek lehetnek, melyek olykor nem csak az adott települést szolgálják ki, hanem a környező települések ellátását is biztosítják (TÓTH 2010).

A közintézményeket a hozzájuk kapcsolódó szempontok alapján (mint például, hogy milyen szolgáltatásokat biztosítanak, hogy hány településen vannak jelen, mekkora területet szolgálnak ki) több csoportra lehet bontani. Alap-, alsó-, közép- és felsőfokú ellátást nyújtó intézményeket különít el a szaktudomány. Az alapellátás csoportba olyan szolgáltatások kerültek besorolásra, mint bölcsőde, óvoda, házi orvosi szolgálat, szociális otthon, alapvető élelmiszereket forgalmazó egységek (KŐSZEGFALVI – LOYDL 1998). Statisztikai adatok

alapján 2020 végén 284 olyan település volt Magyarországon, ahol egyáltalán nem működött kiskereskedelmi üzlet, az ott lakóknak mindenképpen egy másik településre kellett utazniuk alapvető élelmiszerekért. Ezek a települések jellemzően aprófalvas térségekben helyezkednek el.⁶ Az alapellátások hiányának következtében az aprófalvas térségekből sokan elvándorolnak, hátra hagyják otthonaikat, hogy olyan helyre költözhesse, ahol a bővebb szolgáltatási lehetőségek mellett nagyobb a munkalehetőségek száma is. Az egyre elnéptelenedőbb települések fennmaradása a jövőt illetően kérdésessé válik, belátható időn belül bekövetkezhet a település teljes megszűnése. Egyre több helyen az alapvető szolgáltatások meglétének az aránya folyamatosan csökken (2. ábra). A leginkább szembetűnő és egyúttal jelentős probléma országos szinten, az a helyben lévő háziorvosok hiánya. Ma Magyarországon nagyon sok olyan település van, főleg aprófalvas települések, ahol nincs orvosi rendelő, vagy a házi orvos maximum heti egy-két alkalommal, alkalmanként 2-3 órát rendel. A legnagyobb probléma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében van, ott a 2022. januári adatok szerint 70 olyan háziorvosi körzet van, amely hat hónapnál régebb óta betöltetlen (az országos átlag 29 körzet)⁷. Természetesen a körzet területi mérete nem egyenlő a benne lévő lakosok számával, a lakosok számát figyelembe véve is Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legrosszabb a helyzet, 95.894 főt érint a betöltetlen háziorvosi helyek hiánya (az országos átlag 43.635 fő)⁸.

2. ábra Alapvető szolgáltatások megléte a hazai településeken, 2019

Forrás: Internet II. <https://www.portfolio.hu/krtk/20210326/meglepo-mennyire-sok-magyar-telepulesen-neheziti-meg-az-eletet-az-alapveto-szolgaltatások-hiánya-475772>

⁶ Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (KSH), Helyzetkép a kiskereskedelemről, 2020. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelkisker/2020/index.html#folyamatosancskkenazzletszm>

⁷ Forrás: Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő, <http://neak.gov.hu/>

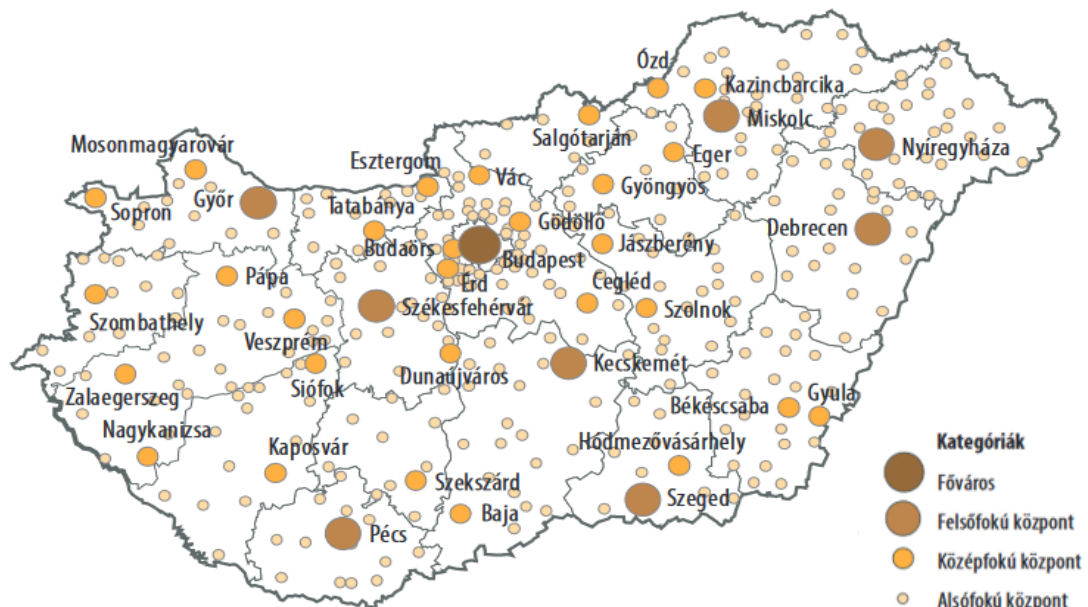
⁸ Forrás: Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő, <http://neak.gov.hu/>

Az alsófokú ellátás csoportba szakosított üzletek és vendéglátási egységek sorolhatóak, az alapellátáson felül. Olyan intézmények tartoznak ebbe a csoportba, mint például művelődési központ, tűzoltóság, szakrendelők, gyógyszerár, italboltok, kisüzemű vendéglátóegységek, pénzügyi telephelyei. Az alsófokú ellátás kategóriájába tartozó intézmények jelenléte egy községben nagyban függ a lakosság számától és igényétől (KŐSZEGFALVI 1989).

A középfokú ellátás intézményei kategóriájába a szakközépiskolák, gimnáziumok, szakiskolák, bővebb ellátással működő szakrendelők, kórházak, szakosított könyvtárak, szállodák, áruházak, sportkomplexumok, éttermek stb. tartoznak. Ezek az intézmények már városi funkcióval rendelkeznek, melyek szolgáltatási területei nem csak az adott településre vonatkoznak, hanem annak vonzáskörzetére, esetleg a járás vagy a megye távolabbi településeire is (BELUSZKY 1981).

A felsőfokú ellátás intézményei közé a fentebb leírtakon felül az egyetemek, klinikák, színházak, szakáruházak, kiállítótermek stb. tartoznak. Kulturális, oktatási és társadalmi szinten is magasabb szintű intézmények csoportosulása. Ilyen típusú intézményekkel a nagyvárosokban és a fővárosban lehet találkozni (KŐSZEGFALVI – LOYDL 1998).

Egy 2015-ös tanulmány szerint Magyarországon a városokat az alábbiak alapján kategorizálták: 1 db főváros, 8 db felsőfokú központ, 29 db középfokú központ és 308 db alsófokú központ (3. ábra) (SZILÁGYI – GERSE 2015).

3. ábra **Város kategorizálás Magyarországon, 2015**

*Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (KSH): Magyarország településhálózata 2.,
Városok-falvak*

2.2. A város – vidék kapcsolata

2.2.1. A vidék fogalma

Egy fővárosi szemében a vidék sokszor a főváros határán túli összterületet jelenti, legyen szó egy másik városról vagy faluról. Általánosságban elmondható, hogy a falusi ember számára falu határán kívüli terület három részre tagolódik leginkább. A faluhoz közelebbi helyekre úgy tekintenek, hogy 'nálunk', míg a távolabbi helyekre úgy, mint 'messze', valamint külön nevezik meg a fővárost. Az ország városaiban élők leginkább azt a kifejezést használják, hogy 'falura menni', mintsem, hogy 'vidékre menni'. Másik városra való hivatkozás során sem használják a vidék szót, egyszerűen a másik város nevét említik. Számukra a vidék szó a nagy mezőket állatokkal, régies parasztházakat, néphagyományt jelenti leginkább. Természetesen vannak olyan vélemények a fővároson kívül élők körében, akik úgy gondolják, hogy a vidék vagy vidéki szó pejoratív jelentéssel bír, melyet a fővárosaik használnak leginkább.

A vidék szó egy igen ismert magyar szó, melynek hallatán minden egyes embernek van egy elképzelése, hogy mit jelenthet az, hogy vidék. Ahány ember, annyiféle verziót hallhatnánk a szó definiálására. A városi életformát támogató emberek általános véleménye szerint a vidéki életforma követése során kevesebb a lehetőség a munkahelyek száma, a kulturális- és a gazdasági élet terén. A vidéken élők körében jellemzően kialakult kép a városról, hogy az mindig zajos, hatalmas az embertömeg, barátságtalan a hangulat és a sok közúti jármű miatt elviselhetetlen a környezetszennyezés. Természetesen van igazság mindkét véleményben, de azért ezeket a véleményeket nem szabad általánosítani sem a vidéki életről, sem pedig a városi életről. Tudományos szemszögből vizsgálva sincs egyértelmű álláspont, hisz attól függ, hogy a tudomány melyik ága szerint szeretnénk elmagyarázni, hogy mit is jelent a vidék fogalma. A különböző tudományok (agrár-, közgazdaság, település-, népeségtudomány, földrajz, szociológia, néprajz, statisztika, történelem, építészet stb.) a maguk nézeteik alapján alakították ki a vidék fogalmát (G.FEKETE 2013).

Véleményem szerint a vidék fogalmának meghatározása egy komplex dolog, mely több tényezőtől is függ. A fogalom meghatározását befolyásolhatja az oktatás, a kultúra, a gazdaság helyzete és a tudomány álláspontja, valamint az, hogy az adott személy az ország mely tájáról származik. A városnak vidéke van, a vidéknek városa, tartja a mondás. Mind a városoknak szükségük van falvakra, és ugyanez elmondható fordítva. A kölcsönös együttműködés, az egymás támogatása és a megfelelő kommunikáció elengedhetetlen a városok és falvak közös együtt éléséhez. A vidék védelme, megőrzése és szakszerű

gondozása nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a vidéki értékek továbbra is gazdagon rendelkezésre álljanak a jövő generációi számára. A vidéket megóvni nem csak a vidék feladata, a városnak is törekednie kell arra, hogy megóvja és ne pusztítsa el azt (ENSZ 1961). Fehér Alajos az alábbiak szerint foglalta össze, hogy mik az okai annak, hogy a vidék fogalmát miért ennyire nehéz meghatározni:

- sokféle vidékkel kapcsolatos fogalom (vidéki jelleg, vidéki település, vidéki terület stb.) forog és keveredik a szakirodalomban és a gyakorlatban is,
- a definíciók nagyobb részében keveredik az általános megfogalmazásra törekvő és a szakma-specifikus (szakpolitikai) igény,
- felfogásbeli különbség van az európai és az észak-amerikai koncepciók között, mert az előbbiek a vidék meghatározása felől közelítenek, míg az utóbbiak a városi területek mind pontosabb lehatárolására törekcszenek (FEHÉR 1998).

A vidékről kialakított képet sok esetben a média és a politikusok nagy mértékben befolyásolják. A vidéken élőkrol alkotott negatív előítéletek, a vidéki életforma lekicsinylő összehasonlítása a városi élethez képest mind hozzájárult ahhoz, hogy sokak gondolataiban a vidék, mint egyfajta negatív kisugárzással rendelkező hely jelenik meg (KOVÁCH 2007). Ahogy a hétköznapi emberek is mást és mást gondolnak a vidék fogalmáról, úgy a tudomány sem vélekedik másképpen. Érdemes több szakember gondolatait is megvizsgálni, hogy ők hogyan vélekednek a vidékről, hogyan próbálták megfogalmazni, hogy számukra mit is jelent az, hogy vidék:

- A vidék egy térbeli egységre utal, de jelentéstartalma számos természeti-, táji-, társadalmi-, kulturális- és gazdasági vonatkozást is magába foglal (KOVÁCS – FARKAS – PERGER 2015).
- A vidék a gazdasági fejlődés centrumaitól távolabb eső, urbanizáció során hatalmas megalopoliszokba, nagyvárosokba szerveződött növekedési centrumoktól, illetve tengelyektől különböző perifériát jelenti (G.FEKETE 2013).
- A vidék fogalmát annak kell érteni, ami minden olyan körzet, régió, szabad terület, amely még nem esett áldozatául az urbanizálódás dühének, ahol még van tér és van levegő (BOROS 2001).
- A vidéki térségekbe való besorolás feltételeinek kialakításához 5 feltételt javasolt Kovács. Azok a térségek, amelyek ezen öt feltétel közül legalább négynek megfelelnek, vidéki térségnek számítanak:

- Aktív keresők legalább 20%-a mezőgazdaságban dolgozott 1990-ben.
 - Ezer lakosra legalább 120 őstermelő jut.
 - A lakosságnak legalább a fele 120 fő/km² népsűrűség alatti településen lakik.
 - A népsűrűség kisebb, mint 80 fő/km².
 - 1996-ban az 1960-as lakosságszámnak csak legfeljebb 92%-a él a térségben (KOVÁCS 1998).
- Európai Unió értelmezésében a vidék az a terület, melyen a mezőgazdasági tevékenység és a zöld terület (pl. erdő) dominál, alacsony népsűrűség, illetve beépítettség jellemezi, a lakosság jelentős hányada mező-, erdő-, vad- és halgazdaságból él. Vidéki térségnek számít az a terület, ahol a népsűrűség 100 fő/km² alatt van. Ezeken a területeken él a lakosság 17,5%-a, ami az Európai Unió összterületének 80%-át jelenti (SARUDI 2003).

2.2.2. Vonzáskörzetek

A települések közötti kapcsolatokban alá- és fölérendeltségi viszony alakul ki, amely hierarchia rendszert alkot. Egy adott településnek olykor nem csak saját magára van hatása, hanem a szomszédos településre vagy akár településekre. Az olyan településeket, melyeknek szolgáltatásai és tevékenységei más településekre is kihatnak, központi helyeknek nevezik. A központi helyek körül elhelyezkedő települések a vonzáskörzetek (CHRISTALLER 1933).

A központi helyek kialakulását több tényező is befolyásolja, mint például földrajzi fekvése, közlekedési hálózat megléte és fejlettsége, szolgáltatások száma, gazdasági és infrastrukturális fejlettség, közintézmények száma stb. (SÜLI-ZAKAR 1998). Minél fejlettebb a központi hely, vonzerője a vonzáskörzetben annál nagyobb lesz. A vonzáskörzetükre legnagyobb hatással a kisvárosi funkciókkal rendelkező települések hatnak. Olyan intézményekkel, szolgáltatásokkal rendelkeznek, melyeket a társadalom minden rétege gyakorta igénybe tud venni (BOGUE 1953). A nagyobb városok környezetében elhelyezkedő kisvárosok esetén előfordul, hogy a kisebb városok vonzerője a nagyobb városok vonzása alá kerül. Előfordulhat olyan is, hogy egy városnak egyáltalán nincs, vagy akár csak egy-két település alkotja a vonzáskörzetét (pl. Sajóbáony) (BUJDOSÓ 2004).

A vonzáskörzetek határai nem esnek egybe a járás-, a megye- vagy akár az országhatárral. Az oktatási, kulturális és gazdasági tevékenységek, valamint a szolgáltatások kínálta

lehetőségek sokszor túlnyúlnak a közigazgatásilag meghúzott határokon. Magyarországon, az Európai Unióhoz és a schengeni egyezményhez való csatlakozása után megnövekedett az ingázók száma a magyar-osztrák és a magyar-szlovák határ mentén. A nyugati országrészben élők számára előfordulhat, hogy bizonyos szolgáltatások közelebb esnek a határ túloldalán, mint belföldön (pl. Sopronhoz közelebb van Bécs városának nemzetközi reptere, mint a budapesti Liszt Ferenc Repülőtér).

A vonzáskörzet különböző települései nem egyenlő módon viszonyulnak a központi helyhez, a centrumtól távolodva egyre csökken a vonzás intenzitása. Ezek alapján egy központi hely vonzáskörzete övezetekre osztható:

- Agglomerációs övezet: a központ vonzása abszolút, más központok nem vonzanak át;
- Hegemón vonzásöv: egy adott központ vonzása az uralkodó, de esetenként más központok vonzó hatása is kimutatható;
- Domináns vonzásöv: más központ erőteljes vonzóhatása is érvényesül, az egyes központi funkciók esetében más-más mértékben, de a kapcsolatteremtés relatív többsége még az adott központra esik;
- Átmeneti vonzásöv: egyszerre több egyenrangú központ vonzása érvényesül (szétvonzódik) (KOVÁCS 2015).

Magyarország területe 19 megyére van felosztva, melyek még kisebb egységekre, a korábbi kistérségek helyett 2013.január 1-től járásokra vannak tagolva. Jelenleg 174 járás található az országban, melyből 23 járás megegyezik a főváros, Budapest 23 kerületével, amiknek megnevezése fővárosi kerületi hivatalok. A megyék 6-18 járásra lettek felbontva. A legtöbb járás Pest megyében (18 db) és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található (16 db), míg a legkevesebb járás Nógrád megyében (6 db), Komárom-Esztergom megyében (6 db), Tolna megyében (6 db) és Zala megyében (6 db) helyezkedik el. Minden megye rendelkezik megyeszékhellyel és minden járás rendelkezik járási központtal (1. melléklet). Számos esetben egy járási központ közel helyezkedik el az adott megye megyeszékhelyéhez, mint például Szekszárd (Tolna megye megyeszékhelye) és Tolna (Tolnai járás központja) között 13 km a távolság. A megyeszékhely közelsége járhat pozitív és negatív hatással is. Fentebb említésre került, hogy egy központi hely szerepe csökkenhet egy nála nagyobb központi hely közelsége esetén, másodlagos központi hellyé válhat. A megyeszékhely közelsége egy járási központ esetén olykor kisebbítheti annak központi szerepét a térségében.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

3.1. Hipotéziseim

1. Az Edelényi járás települései és a járási központ, Edelény között közlekedő közvetlen autóbuszjáratok indulásainak száma nagyobb arányban koncentrálódik az Edelényhez közelebb fekvő településeken.
2. Azokon a településeken magasabb a közfoglalkoztatottak száma, amelyeknek közvetlen tömegközlekedési kapcsolata autóbusszal a járási központtal, Edelénnyel az átlag alatt van.
3. A hétköznapi élethez szükséges forgalmazott termékek termékköreinek elérhetőségei az Edelényi járás központján, Edelényben koncentrálódnak.

3.2. Az Edelényi járás bemutatása

Az Edelényi járás az Észak-magyarországi régióban, azon belül is Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található. Északról a magyar-szlovák határ, keletről a Szikszói járás, délről a Miskolci járás, nyugatról a Kazincbarcikai és a Putnoki járás határolja. Területe 718 km², mely a megye területének 9,9%-a, lakónépessége 2019-ben 32.322 fő volt, ami a megye lakónépességének 5,1%-a.⁹ 45 település tartozik a járásba, melyből kettő település városi ranggal rendelkezik (Szendrő és Edelény), mely utóbbi a járás központja is egyben. Területi szempontból a járásban található az ország egyik legkisebb települése, Tornakápolna, melynek területe 4,02 km².¹⁰ Lakónépesség száma tekintetében is a járásban található több olyan település is, ami a KSH alapján (2021. január 1.) az ország legkisebb lélekszámú települései közé tartozik, mint például Debréte (legkisebb lakónépességű település, 8 fő), Tornakápolna (negyedik legkisebb lakónépességű, 14 fő) és Tornabarakony (hetedik legkisebb lakónépességű, 18 fő).¹¹

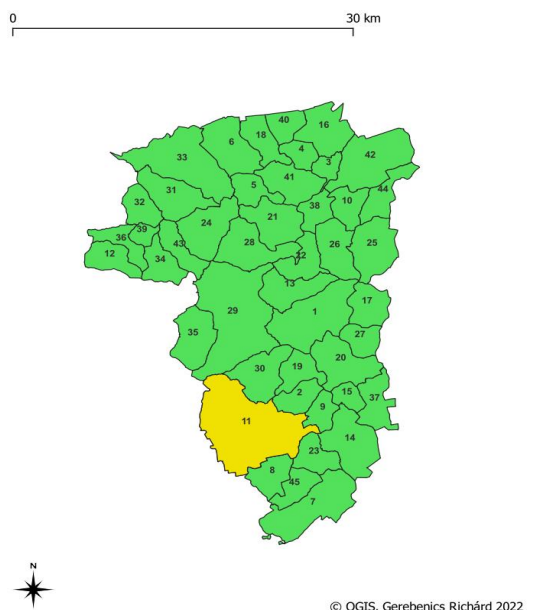
Az Edelényi járásban az alábbi települések tartoznak (4. ábra): Abod (1), Balajt (2), Becskeháza (3), Bódvalenke (4), Bódvarákó (5), Bódvaszilas (6), Boldva (7), Borsodszirák (8), Damak (9), Debréte (10), Edelény (11), Égerszög (12), Galvács (13), Hangács (14), Hegymeg (15), Hidvégardó (16), Irota (17), Komjáti (18), Ládbesenyő (19), Lak (20), Martonyi (21), Meszes (22), Nyomár (23), Perkupa (24), Rakaca (25), Rakacaszend (26),

⁹ Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

¹⁰ Forrás: TeIR T érségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

¹¹ Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (KSH) Magyarország 50 legkisebb lélekszámú települése, 2021. január 1. https://www.ksh.hu/stadat_files/fo/fo/fo0015.html

Szakácsi (27), Szalonna (28), Szendrő (29), Szendrőlád (30), Szin (31), Szinpetri (32), Szögliget (33), Szőlősardó (34), Szuhogy (35), Teresztenye (36), Tomor (37), Tornabarakony (38), Tornakápolna (39), Tornanádaska (40), Tornaszentandrás (41),

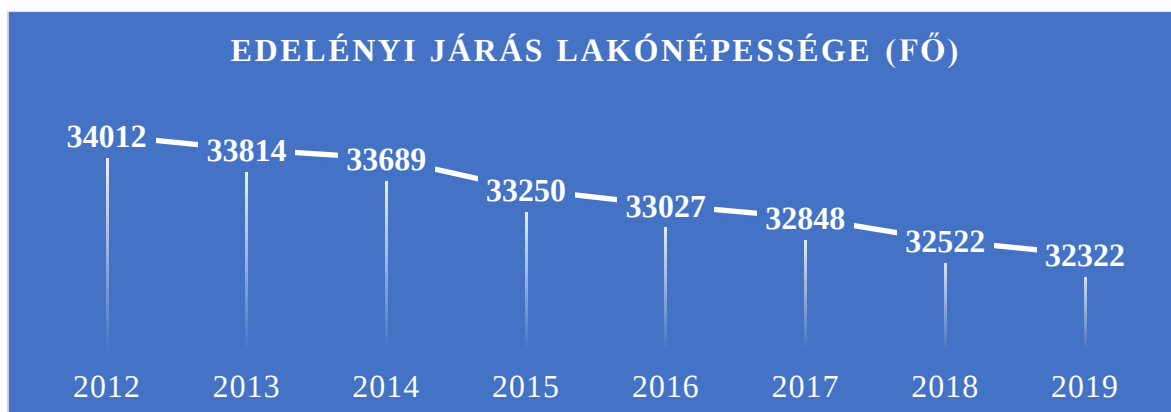

4. ábra Edényi járás települései, a járási központ sárgával jelölve

Forrás: Saját szerkesztés, QGIS 2022

Tornaszentjakab (42), Varbóc (43), Viszló (44), Ziliz (45).

A járás lakónépességének alakulásában megfigyelhető, hogy 2012 és 2019 között folyamatosan csökkent a számuk, 34.012 főről 32.322 főre, mely 5%-os csökkentést eredményezett 7 év alatt (5. ábra).

5. ábra Edényi járás lakónépességének alakulása 2012-2019

Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>,

Saját szerkesztés

A járás átlagos népsűrűsége 2021.01.01.-ei adatok alapján az állandó lakosság tekintetében 47 fő/km², a legkisebb népsűrűségű település Debréte (2 fő/km²), míg a legnagyobb népsűrűségű Edelény (172 fő/km²). A megyei átlagos népsűrűség 92 fő/km², míg az országos átlagos népsűrűség az állandó lakosság alapján 106 fő/km². A számok alapján látható, hogy a járás népsűrűsége messze elmarad a megyei és az országos átlagtól (2. melléklet).

A járásban autópálya nem található, egyetlen nagyobb fő autóútvonal szeli át, a 27-es számú fő autóút, melyen keresztül (Sajószentpéteren a 26-os fő autóútba csatlakozva) Edelényből közvetlenül megközelíthető a megyeszékhely. A helyközi autóbusz forgalmat a Volánbusz Zrt. látja el. A járás 45 települése közül átlagosan 20-30 településről (a hét napjától függően) érhető el közvetlen autóbuszjárat a megyeszékhely, Miskolc. Távolsági vagy nemzetközi autóbuszvonalak nem érintik a járást.¹² A járásban egyetlen vasútvonal található, a 94-es számú Miskolc–Tornanádaska vonal. Ezen a szakaszon jelenleg minden nap közlekednek járatok, menetrendjük ritka, a vasútpálya elavult, jelentős felújításra szorul. A vonal az alábbi településeket érinti a járáson belül: Tornanádaska, Komjáti, Perkupa, Szalonna, Szendrő, Szendrőlád, Edelény, Borsodszirák, Boldva.

A sokszínű turisztikai látnivalók ellenére a kiszolgáló infrastruktúra hiánya, az alacsony színvonalú turisztikai szolgáltatások nagyban hátráltatják a turizmus fejlődését. Szállás- és vendéglátóhelyek alacsony száma miatt a turizmus csak átutazik a járáson, kevesen maradnak több napra a járás valamelyik településén. Az Edelényi járásban töltött vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken ezer lakosra, 2018-ban 308 db volt, ugyanebben az évben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a vendégéjszakák száma 1.763 db volt. 2020-ban, a világjárvány kezdeti évében a járásban 89 db-ra, a megyében 1.069 db-ra csökkent ezer lakosra vetítve a vendégéjszakák száma.¹³ Az Edelényi járásban az arra utazók az alábbi főbb látnivalókat tekinthetik meg (a lista nem teljes):

- Edelény: Edelényi Kastélysziget (L'Huillier-Coburg kastély), Borsodi tájház
- Szendrő: Szendrői vár, Kincses Ház, Csáky kastély, Iskolatörténeti kiállítás
- Szinpetri: A Világ Legnagyobb Könyve
- Martonyi: Pálos kolostor romjai
- Szögliget: Szádvár romjai
- Bódvaszilas: Szilasi Tájház, Uradalmi magtár

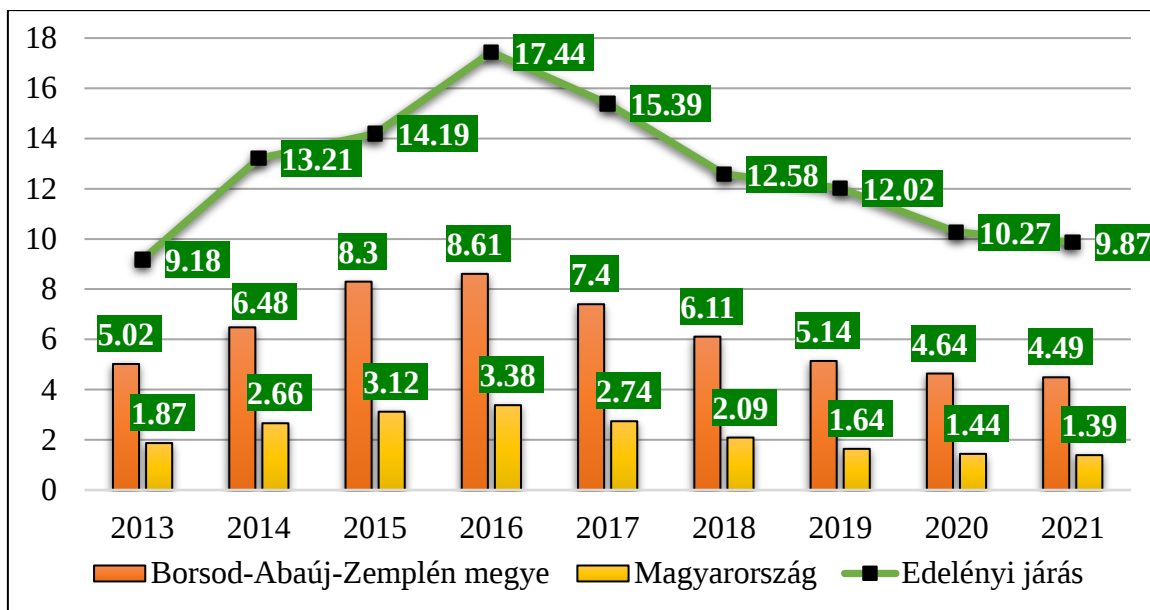
Ezen látnivalók mellett számos településen találhatóak több százéves templomok (pl.: Rakaca, Rakacaszend, Tornaszentjakab, Abod stb.).

¹² Forrás: www.volanbusz.hu

¹³ Forrás: KSH - Térképes Interaktív Megjelenítő Alkalmazás (TIMEA)

A rendszerváltás utáni időszakban a térségre jellemző ipari létesítmények bezárása az Edelényi járás lakóira is nagy hatással volt. Sokan jártak a környező ipartelepekre (pl.: Kazincbarcika, Miskolc stb.) napi bejárással vagy „hetelősként”, olyankor munkásszálláson szálltak meg. A bezárások után a munkanélküliek száma megnövekedett, sokan Budapesten próbáltak munkához jutni. Általában a családfő utazott fel a fővárosba családját hátrahagyva, hogy hétfőtől péntekig vagy akár szombatig tudjon munkát vállalni építkezéseken vagy a még meglévő ipari egységekben. Volt, aki hetente, két hetente haza utazott, de aki nem tehetette meg anyagi helyzete miatt, az olyankor akár hónapokig távol maradt családjától. Fejlesztések és magas tőkével rendelkező vállalkozások hiánya miatt a térség folyamatosan szakadt le az ország fejlettebb, nyugati részétől. Sokak számára kiutat jelentett a 2013-ban bevezetett közmunkaprogram, helyben lett számukra biztosítva kereseti lehetőség. 2013-tól egészen 2016-ig folyamatosan nőtt a járásban a közfoglalkoztatásban dolgozók száma. 2016 után egészen 2021-ig megfigyelhető, hogy a közfoglalkoztatásban elhelyezkedettek száma csökkent, ennek ellenére is a járásban foglalkoztatottak száma magasabb a megyei és országos átlagtól (6. ábra). A közfoglalkoztatottak számának csökkenésére az alábbi tényezők voltak nagyobb hatással:

- többen próbálnak szerencsét Budapesten, Nyugat-Magyarországon vagy külföldön,
- bővültek a Miskolcon lévő ipari parkok, valamint a helyben kialakult munkaerőhiányt a megye más pontjain élőkkel próbálták orvosolni, emiatt számos nagy vállalat saját dolgozói buszhálózatot alakított ki, mely járatok az Edelényi járásban élőket is szállítja dolgozni, majd a műszakvégeztével haza,
- 2016 óta a kormány folyamatosan csökkentette a közfoglalkoztatottként alkalmazható személyek létszámát,
- a megkereshető jövedelem reálértéke évente csökkent,
- a programban való részvétel feltételei folyamatosan szigorítva lettek.

6. ábra **Közfoglalkoztatási mutató (%)**, 2013 - 2021

Forrás: <http://kozfoglalkoztatatas.bm.hu/> , Saját készítésű ábra

A járáson belül az országos és a megyei átlaghoz képest is magas a regisztrált munkanélküliek aránya a lakossághoz viszonyítva. 2019-ben a 45 település összességében ez az arány 7,06% volt, a megyei 5,3%, míg az országos 2,4% volt. Elmondható, hogy a járásban a lakossághoz viszonyítva a regisztrált munkanélküliek aránya majdnem háromszorosa az országos átlagnak (1. táblázat).

1. táblázat **Regisztrált munkanélküliek száma, 2019**

Terület	Regisztrált munkanélküli (fő)	Lakosság (fő)	Regisztrált munkanélküliek aránya a lakossághoz viszonyítva
Edényi járás	2.283	32.322	7,06%
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	33.786	637.064	5,3%
Magyarország	234.903	9.769.600	2,4%

Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

Saját készítésű ábra és számítás

A legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek (az összes munkanélküliek arányában) megyei szinten az Edelényi járásban a legmagasabb, 60,83%, mely messze elmarad a megyei (47,9%) és az országos adatoktól (39,23%). Országos tekintetben az Edelényi járásban a negyedik legmagasabb azok aránya, akik legfeljebb 8 általános iskolát végeztek és regisztrált munkanélküliek, csupán a Hevesi, a Mátészalkai és a Nyírbátori járásokban rosszabb a helyzet (3. melléklet).

A közfoglalkoztatásban részt vevők száma lakosság arányában a járásban 6,61%, a megyében 3,02%, míg országosan 0,95%. Megyei viszonylatban az Edelényi járás benne van az első öt járás között, ahol magas a közfoglalkoztatásban részt vevők száma a lakosság arányában. A számokból látható, hogy míg a megyei átlag több, mint kétszere, addig az országos átlag több, mint hatszorosa az arány az Edelényi járásban (2. táblázat).

2. táblázat **Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma, évi összesen**
(2020)

Terület	Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma, évi összesen (fő)	Lakosság (fő)	Közfoglalkoztatásban részt vevők száma lakosság arányában
<i>Edelényi járás</i>	2.136	32.322	6,61%
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén megye</i>	19.238	637.064	3,02%
<i>Magyarország</i>	92.661	9.769.600	0,95%

Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

Saját készítésű ábra és számítás

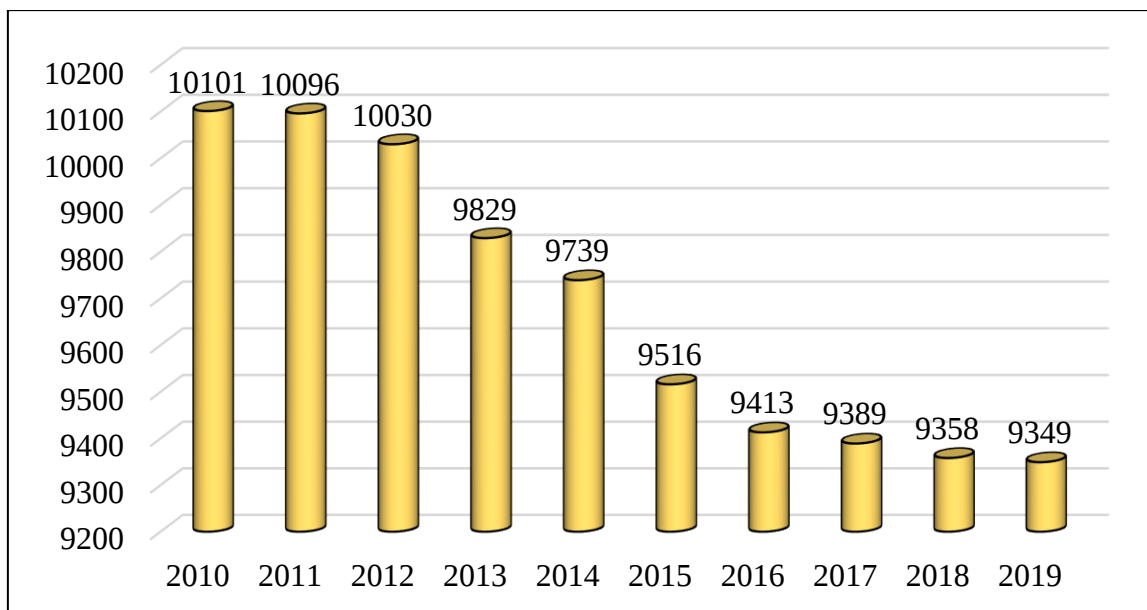
3.3. Edelény bemutatása

Az Edelényi járás központja Edelény, mely Borsod-Abaúj-Zemplén megye székhelyétől, Miskolctól 25 km-re, az ország fővárosától, Budapesttől 209 km-re helyezkedik el.¹⁴

Területe 57 km², lakónépessége 9.349 fő volt 2019-ben.¹⁵ A település lakónépessége folyamatosan csökken (7. ábra).

¹⁴ Forrás: <https://www.google.hu/maps/>

¹⁵ Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

7. ábra Edelény lakónépességének alakulása 2010 – 2019 között

Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

Saját készítésű ábra

Területileg és lakónépesség alapján is a járás legnagyobb települése. A járásközpont és Miskolc között a Volánbusz Zrt. közvetlen autóbuszjáratokat működtet, mely járatok a hét minden napján és a nap minden szakában közlekednek, az átlagos menetidő (útvonaltól függően) 40-60 perc, végállomásuk Miskolc, autóbuszpályaudvar. A járás települései közül 32-ből közvetlenül, 12-ből pedig egy átszállással érhető el autóbusszal Edelény. Helyi járat szolgáltatás nincs a településen, ugyanakkor vannak bizonyos autóbusz indulások a Volánbusz által, melyek csak Edelényen belül közlekednek, leginkább az Edelény, autóbusz-állomás – Edelény, Szociális Gondozó Intézet – Edelény, autóbusz-állomás útvonalon¹⁶. Edelény vasútállomás – Miskolc, Tiszai pályaudvar útvonalon közlekedő vonat menetrend szerint 37 perc alatt teszi meg az utat.¹⁷

¹⁶ Forrás: <https://menetrendek.hu/>

¹⁷ Forrás: MÁV-START Zrt. 2021-2022. belföldi közforgalmú menetrend, https://www.mavcsoport.hu/sites/default/files/upload/page/94_v1119.pdf

Edelényben számos egészségügyi, oktatási, szolgáltatási, kereskedelmi és vendéglátási egység található:

- Egészségügyi szolgáltatások:
Koch Róbert Kórház és Rendelőintézet, gyermekorvosi rendelő, fogászat, gyógyszerár
- Oktatás:
Bölcsőde, óvoda, általános iskola, gimnázium, szakgimnázium, kollégium, tanuszoda
- Szolgáltatások:
Bank, bankautomata, benzinkút, posta, fodrászat, állatorvosi rendelő, könyvtár, edzőterem stb.
- Kereskedelmi egységek:
Élelmiszerüzletek, autókereskedés, virágüzlet, dohánybolt, bútörület, édességbolt, horgászbolt, mezőgazdasági bolt, pékség, hentes, piac, ajándékbolt, ruházati üzlet stb.
- Vendéglátási egységek:
Éttermek, büfék, cukrászda, panzió, kávézó, pizzeria, vendégház stb.

3.4. Módszer

Dolgozatomhoz a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), Országos Kereskedelmi Nyilvántartás (OKNYIR) és a Térségi szociális adatok (TeIR) adatbázisait, valamint a Belügyminisztérium közfoglalkoztatási adatait kutattam. Az általam felkeresett rendszerek adataiból kiszűrtem azon információkat, amelyek segítségemre voltak abban, hogy jobban be tudjam mutatni az Edelényi járás kapcsolati rendszerét, a járásban lévő települések viszonyulását a járási központhoz, Edelényhez. Ahhoz, hogy az általam felállított hipotéziseket vizsgálni tudjam, elengedhetetlen voltak a Volánbusz Zrt. és a Magyar Államvasutak Zrt. (MÁV) 2021.novemberében érvényben lévő menetrendjei és azok vizsgálata.

Az általam vizsgált adatokat a QGIS, szabad és nyílt forráskódú térinformatikai rendszer használatával térképes ábrákban mutatom be.

Továbbá személyes interjúkat is készítettem, az általam választott Rakaca településen az ott élő helybéli közösség tagjainak egy részével. Választásom azért is erre a településre esett, mert 2021-ben a nyilvántartott álláskereső relatív mutatója ezen a településen volt a legmagasabb az egész járásban.

4. EREDMÉNYEK

4.1. Az Edelényi járás településeinek tömegközlekedési helyzete

A járásban található 45 településből 10 települést érint a Magyar Államvasutak Zrt. (MÁV) által üzemeltetett 94-es számú vasútvonala. A járásban található szakasz egyvágányú, nem villamosított vasútvonal. A vasútvonalon megengedett maximális sebesség 60 km/h¹⁸, melyet azonban sok szakaszon nem képesek elérni a szerelvények a pálya leromlott állapota miatt. A vonalon személyvonatok közlekednek, jellemzően két óránként, alacsonypadlós szolgáltatás nincs. Az alábbi megállók találhatóak a járásban:

- Tornanádaska vasútállomás
- Komjáti megállóhely
- Bódvaszilas vasútállomás
- Jósvafő-Aggtelek vasútállomás
- Perkupa megállóhely
- Szalonna megállóhely
- Szendrő felső megállóhely
- Szendrő vasútállomás
- Büdöskútpuszta megállóhely
- Szendrőlád megállóhely
- Edelény vasútállomás
- Edelény alsó megállóhely
- Borsodszirák megállóhely
- Boldva megállóhely

A megállók és állomásépületek többsége elhanyagolt, még jegyvásárlási lehetőség sincs. Egyedül Edelény vasútállomáson működik állandójelleggel jegypénztár. A vonal egyik nagy hátránya a leromlott pályaállapotok mellett, hogy szinte teljes egészében párhuzamosan halad a Volánbusz által üzemeltetett autóbuszjáratokkal, melyek a vasúttal ellentétben a települések központjain keresztül haladnak (8. ábra).

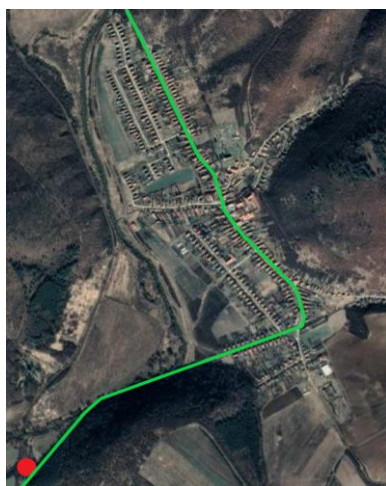
¹⁸ Forrás: Internet III. Tájékoztató Borsod-Abaúj-Zemplén megye tömegközlekedési helyzetéről – vasúti közlekedés

8. ábra **Edényi vasútállomás elhelyezkedése (piros) és a településen áthaladó főbb autóbuszvonal Bódvaszilas és Miskolc felé (zöld)**

Forrás: Google Maps, Saját szerkesztés

A vasútállomások és megállóhelyek nagyrészen a település szélein találhatóak, Szendrőlád esetében a megállóhely a semmi közepén fekszik, a település határa körülbelül 850 méterre található (9. ábra). Továbbá az autóbuszok Miskolcon központi helyre viszik be az utasokat, a Búza téren található autóbuszpályaudvarra, míg a vonatok a központtól kijebb eső Tiszai pályaudvarra érkeznek be, aminek közvetlen környezetében szinte semmilyen jelentős infrastruktúra nem található már, tehát az ideérkezőknek a helyi tömegközlekedést kell igénybe venniük, hogy úticéljukat elérjék Miskolc városában. Az egyik legnagyobb előnye a vasútnak az autóbuszjáratokkal szemben, hogy közvetlen átszállási lehetőséget biztosít a Miskolcot érintő InterCity járatokra, például a főváros, Budapest felé is.

9. ábra **Szendrőlád vasúti megállóhely elhelyezkedése (piros) és a településen áthaladó főbb autóbuszvonal Bódvaszilas és Edény felé (zöld)**

Forrás: Google Maps, Saját szerkesztés

Azon településekről, melyeken nincs vasútállomás vagy vasúti megállóhely, autóbusszal, legfeljebb egy átszállással elérhető a vasút, azonban sok esetben nincs meg az összehangolt átszállási lehetőség. Tornanádaska, a vonal végállomása az egyike azon településeknek, ahonnan Edelény közvetlenül szinte csak vasúttal érhető el. Erről a településről autóbuszjáratok indulnak Hidvégardó felé és megvizsgáltam, hogy milyenek a csatlakozások a vasút és az autóbusz között. A csatlakozási időket két egységre bontottam, 3-14 perc és 15-30 perc. A legtávolabbi autóbuzsmegálló és a vasútállomás közötti táv gyalog körülbelül 2 perc alatt megtehető. Elmondható, hogy munkanapokon Hidvégardó felől a kilenc autóbuszjáratból kettő csatlakozik a vasúthoz. Visszafelé irányban a helyzet valamivel jobb, a nyolc autóbuszjáratból négy csatlakozik az Edelény felől érkező vonatokhoz. A legtöbb csatlakozási lehetőség szabadnapon van, Hidvégardó irányába, amikor a hét autóbuszjáratból négy csatlakozik a vasúthoz (3. táblázat).

3. táblázat Csatlakozási időpontok Tornanádaskán, a vasút és a Hidvégardó felé/felől közlekedő autóbuszjáratok között. Zöld szín jelöli a 3-14 perc, sárga a 15-30 perc átszállási időt, többi esetben nincs csatlakozás.

Napok	Autóbusz érkezik Hidvégardó felől	Vonat indulás Edelény (Miskolc) felé	Vonat érkezik Edelény (Miskolc) felől	Autóbusz indul Hidvégardó felé
Munkanap (2021.11.22.)	03:45, 06:11*, 07:08, 08:40, 11:59, 14:59, 16:08, 18:39, 19:29	03:50, 05:19, 06:46, 09:14, 11:14, 13:14, 15:14, 17:14, 19:14	06:39, 08:42, 10:36, 12:36, 14:36, 16:36, 18:36, 20:36, 22:36	07:55, 08:45, 12:56, 15:05, 16:10, 16:37*, 18:40, 20:57
Szabadnap (2021.11.27.)	05:59, 07:08, 08:40, 11:59, 15:05, 17:05, 18:39	03:50, 05:19, 06:46, 09:14, 11:14, 13:14, 15:14, 17:14, 19:14	06:39, 08:42, 10:36, 12:36, 14:36, 16:36, 18:36, 20:36, 22:36	06:17, 08:03, 08:45, 12:47, 16:42, 17:07, 18:40
Munkaszüneti nap (2021.11.28.)	06:29, 11:54, 13:04, 16:50, 18:54	03:50, 05:19, 06:46, 09:14, 11:14, 13:14, 15:14, 17:14, 19:14	06:39, 08:42, 10:36, 12:36, 14:36, 16:36, 18:36, 20:36, 22:36	08:45, 12:17, 13:10, 17:25, 19:00
*Közvetlen autóbuszjárat Miskolc és Hidvégardó között				

Forrás: www.menetrendek.hu, Saját szerkesztés

A járás 45 települése közül 43 településen rendszeres autóbusz közlekedés található, melyet a Volánbusz Zrt. járatai biztosítanak. Egy településen abszolút nincs tömegközlekedési hálózat (Tornakápolna), egy települést pedig csak szabad- és munkaszüneti napokon

érintenek autóbuszjáratok (Varbóc). Vizsgálatom kiterjedt a járásban található települések autóbuszjárataira, melyhez három vizsgált napot választottam ki. Törekedtem arra, hogy a kiválasztott napok tanítási időszakra essenek, hisz ebben a térségben az a jellemző, hogy olyankor több járat indul. A választásom az alábbi napokra esett: 2021.november 22. (hétfő), 2021.november 27. (szombat) és 2021.november 28. (vasárnap). A vizsgált időszakban a térségben nem volt érvényben rendkívüli menetrend a járványhelyzetre való tekintettel.

Munkanapokon 33 járáson belüli településről (75%), szabad- és munkaszüneti napokon pedig 29 településről (66%) érhető el Edelény közvetlenül autóbusszal, valamint ugyanennyi település érhető el munka-, szabad- és munkaszüneti napokon Edelényről közvetlen autóbuszjáratokkal. A megyeszékhely, Miskolc esetében a közvetlen autóbuszkapcsolatok száma valamennyivel kevesebb. Munkanapokon a járási települések 67%-ról (30 település), szabadnapokon 47 %-ról (21 település), míg munkaszüneti napokon csupán 44 %-ról (20 település) érhető el Miskolc közvetlenül autóbusszal, illetve Miskolcra szintén ennyi település érhető el átszállásmentesen. Vizsgálatom kiterjedt a szomszédos Kazincbarcikai járás központjára, Kazincbarcikára is, ahonnan az Edelényi járás több településére is biztosít közvetlen eljutást a Volánbusz. Arra az eredményre jutottam, hogy a 2021.novemberi menetrend alapján Kazincbarcikára munkanapokon 12, szabad- és munkaszüneti napokon 14 településről lehet közvetlenül eljutni autóbusszal, míg Kazincbarcikáról szintén ugyanennyi település érhető el átszállásmentesen a Volánbusz járataival (4. táblázat).

Edelény – Bódvaszilas útvonalon jellemzően csuklós autóbuszok közlekednek, míg a járásban található többi járatokon leginkább szóló autóbuszokat biztosít a Volánbusz. Mind a csuklós, mind a szóló autóbuszok típusa vonalanként és vonalakon belül változó, nem jellemzőek az olyan vonalak, ahol csak egy fajta típusú jármű közlekedik, így az ülő- és állóhelyek száma indulásonként változó lehet.

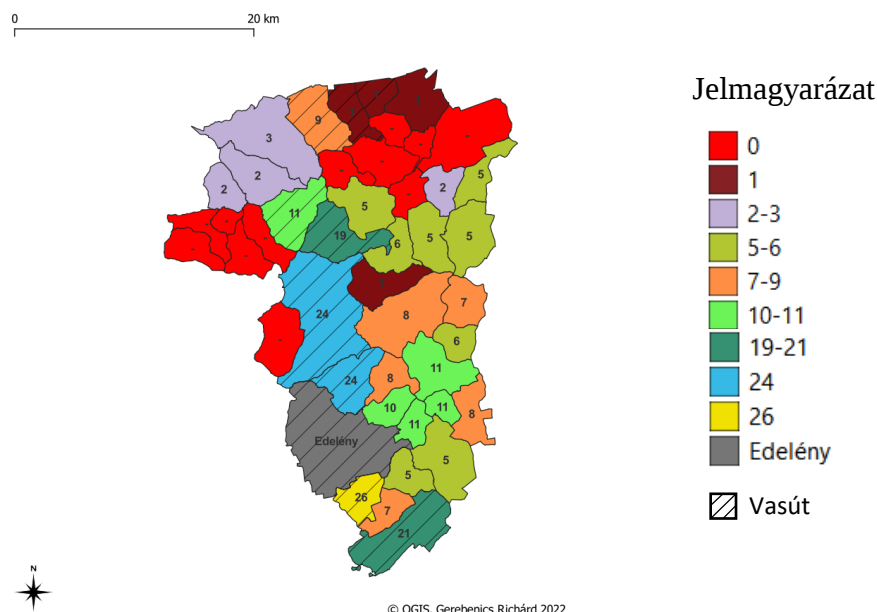
4. táblázat Közvetlen autóbuszjáratokkal elérhető települések száma az Edelényi járáson belül, két irányú indulás esetén, 2021. novemberében érvényben lévő autóbuszmenetrendek alapján

Települések	Munkanap (2021.november 22.)	Szabadnap (2021.november 27.)	Munkaszüneti nap (2021.november 28.)
Edelény	33	29	29
Miskolc	30	21	20
Kazincbarcika	12	14	14

Forrás: www.volanbusz.hu/menetrendek, Saját szerkesztés

Az Edelényi járással szomszédos Encsi és Szikszói járások esetén a vizsgálatom során megállapítottam, hogy a közvetlen autóbuszjáratok száma elenyésző. Az Encsi járás az alábbi településekről érhető el: Rakaca és Viszló. 2021.novemberi menetrendek szerint naponta egy autóbusz indul Rakaca és Viszló felől az Encsi járás felé, valamint visszairányban is egy járat indul. Egyedüli kivétel a munkaszüneti nap, amikor ugyanis az Edelényi járás felől kettő járat indul az Encsi járás felé. Az innen induló autóbuszjáratok egyike sem érinti a járás központot, Encset. A Szikszói járás felé a következő településekről indulnak közvetlen autóbuszjáratok: Rakaca, Tomor és Viszló. Ezekről a településekről átszállás nélkül érhető el a járás központja Szikszó. Rakaca és Viszló felől a közvetlen járatok száma megegyezik a fentebb írtakkal, míg Tomor felől munkanapokon négy járatpár, szabadnapokon két járatpár közlekedik Szikszó felé, addig munkaszüneti napokon Szikszó felé nulla, míg Szikszóról Tomor felé egy járat közlekedik.

A járási települések és Edelény között munkanapokon közlekedik a legtöbb közvetlen autóbuszjárat, mely járatok segítségével a tömegközlekedést használók igénybe tudják venni a járási központban található különböző szolgáltatások valamelyikét, avagy lehetőségük van meglátogatni ott élő családtagjaikat, barátaikat. Vizsgálatom során arra a következtetésre jutottam, hogy a közvetlen járatok száma nincs arányban az adott település lakónépességének számával, sokkal inkább a település földrajzi elhelyezkedése a legbefolyásosabb tényező. Minél közelebb fekszik egy település Edelényhez, annál több közvetlen autóbuszjáratval lehet elérni a járási központot. Bódvaszilas és Szalonna közel azonos számú lakónépességgel rendelkezik, mégis az előbbiről munkanap 9, míg az utóbbiról 19 közvetlen autóbuszjárat indult a vizsgált munkanapon. Mindkét település hasonló szolgáltatási infrastruktúrával rendelkezik, mégis az indulások száma Szalonna esetében több, mint a duplája, mint Bódvaszilásról. A 19 indulás az alábbi módon tevődik össze: 11 járat érkezik Szalonnára Perkupa felől, 6 járat Meszes felől és 2 járat helyből indul Edelény felé. A 11 Perkupa felőli járat tovább bontható, mégpedig 2 Szin-Szinpetri felől, 9 Bódvaszilas felől (8 helyből indul, 1 járat Hidvégardó-Tornanádaska-Komjáti települések felől érkezik). Meszes irányából érkező járatok közül 5 Viszló-Rakaca-Rakacaszend településekről érkezik, egy pedig helyből indul. Elmondható tehát, hogy Szalonna földrajzi elhelyezkedése miatt, a környező településekről érkező, és rajta átmenő autóbuszjáratok miatt van több, mint kétszer annyi közvetlen járat Edelény felé, mint Bódvaszilas esetében (10. ábra).

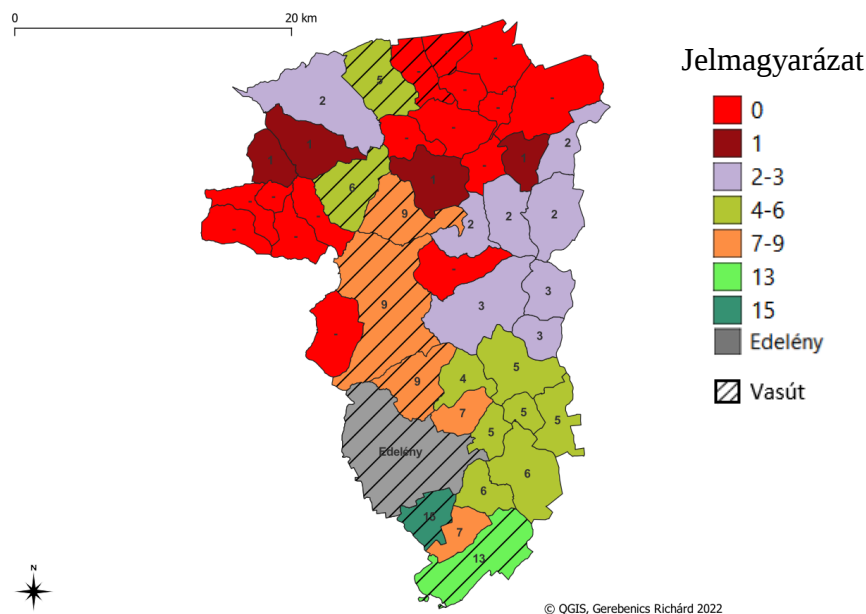

10. ábra Edelényi járás településeiről induló autóbuszjáratok száma Edelény felé,
2021.november 22. (hétfő), valamint a vasút által kiszolgált települések

Forrás: www.volanbusz.hu/menetrendek

Saját szerkesztés, QGIS 2022

A járás 12 településéről (Becskeháza, Bódvalenke, Bódvarákó, Égerszög, Szőlősdó, Szuhogy, Teresztenye, Tornabarakony, Tornakápolna, Tornaszentandrás, Tornaszentjakab, Varbóc) egyáltalán nincs közvetlen autóbuszjárat Edelényig. Szuhogyot leszámítva a települések lakónépessége rendkívül alacsony, a legtöbb esetben még a 100 főt sem éri el. A 12 településen összesen 2238 fő lakik, mely a járás 6,59%-át teszi ki. A legtöbb közvetlen járat Borsodszirák felől indul Edelény irányába, összesen 26. Borsodszirák a Miskolc-Edelény útvonal egyikén található, ez indokolja leginkább a magas közvetlen járatok számát. Szabad- és munkaszüneti napokon 29 településről érhető el Edelény közvetlen autóbuszjáratokkal. A különbség a két nap között az indulások számában található, munkaszüneti napokon néhány járat kevesebb indul, mint szabadnapokon, dolgozatomban az előbbit fogom bemutatni. Munkanaphoz képest szabad- és munkaszüneti napokon Galvács, Hidvégárdó, Komjáti és Tornaádaska településekről nem indít közvetlen járatot Edelénybe a Volánbusz, így ezekről a településekről csak átszállással érhető el a járás központja (11. ábra).

11. ábra **Edélnyi járás településeiről induló autóbuszjáratok száma Edelény felé, 2021.november 28 (vasárnap), valamint a vasút által kiszolgált települések**

Forrás: www.volanbusz.hu/menetrendek

Saját szerkesztés, QGIS 2022

Az indulások számát tekintve munkanaphoz képest munkaszüneti napokon olykor közel fele annyi vagy bizonyos települések esetén, több, mint 50%-kal kevesebb közvetlen autóbuszjáratral lehet eljutni Edelénybe. A 700 fő feletti települések esetén is tapasztalható, hogy sokkal kevesebb járat indul munkaszüneti nap, mint munkanap (5. táblázat).

Bódvaszilas kivételes helyzetben van. A járás északi felében erről a településről indul a legtöbb közvetlen autóbuszjárat munkanapon Edelénybe, valamint vasútállomással is rendelkezik, így két tömegközlekedési eszköz is rendelkezésére áll az utazni vágyóknak. Míg azonban az autóbusz mindkét település esetén a település központi részén halad át, addig a vasút a település szélén teszi le és veszi fel az utasokat. Igaz, Bódvaszilas esetében a vasútállomás közelebb található a központhoz, mint Edelényben. A Miskolc-Edelény-Bódvaszilas útvonalon közlekedő autóbuszjáratoknak Bódvaszilason van a végállomása. A környező kisebb településekre Bódvaszilásról közlekednek autóbuszjáratok, melyeknek jelentős része sem az Edelény felől vagy felé közlekedő buszokhoz vagy vonatokhoz nem csatlakozik. Amennyiben van is csatlakozás, úgy esetenként 20-50 perccel kell várni a következő járatra, nem komfortos és szolgáltatásoktól mentes vasúti megállóhelyen vagy állomáson, illetve autóbuzsmegállóban.

5. táblázat **Közvetlen autóbuszjáratok Edelény felé a 700 fő feletti települések esetén az Edelényi járásban**

Település	Lakónépesség (2021.01.01.)	Közvetlen indulások száma (2021.november 21. – hétfő)	Közvetlen indulások száma (2021.november 27. – vasárnap)	Közvetlen indulások különbsége (%)
Tornanádaska	793	1	0	100%
Perkupa	816	11	6	45%
Szin	823	2	1	50%
Rakaca	938	5	2	60%
Szalonna	1.010	19	9	53%
Bódvaszilas	1.034	9	5	44%
Borsodszirák	1.218	26	15	42%
Szendrőlád	2.210	24	9	63%
Boldva	2.424	21	13	38%
Szendrő	4.165	24	9	63%

Forrás: www.volانبusz.hu/menetrendek, Saját számítás és szerkesztés

Bódvaszilas esetében munkanapon kilenc autóbusz és kilenc vonat indul Edelénybe. Megfigyelhető, hogy a kilenc-kilenc indulás közül hét esetben az autóbusz és a vonat indulása között az indulási idő kevesebb, mint 35 perc. Ez leginkább a délutáni órákban jellemző, és mivel a két jármű közel egy időben indul el, így akár kétórás intervallumok keletkeznek, mikor nem indul semmilyen tömegközlekedési jármű Bódvaszilasról a járási központba, Edelénybe. A napi utolsó járat mind az autóbusz, mind a vasút esetében is közel egyidőben indul. A vizsgált szombati napon hat autóbusz- és kilenc vonatindulás található a menetrendekben Edelény felé. Megfigyelhető, hogy a hat autóbuszjáratból három esetben a vonat és az autóbusz indulása között kevesebb, mint 15 perc van. Vasárnap öt autóbusz és kilenc vonat indul Edelénybe. Az öt autóbuszjárat esetében három indulásnál megállapítható, hogy a vasút és az autóbusz indulási ideje között a különbség kevesebb, mint 15 perc. Az Edelény felőli közvetlen autóbusz- és vonatindulásoknál jobban megfigyelhető a hangolás. Munkanapon a Bódvaszilasra közlekedő tíz közvetlen autóbusz indulásból három esetben tapasztalható, hogy kevesebb, mint 35 perc telik el az autóbusz és a vonat indulása között. Szombati napon hat közvetlen autóbusz indul Edelényből Bódvaszilas felé, melyből két esetben az autóbusz- és a vonatindulása között az idő kevesebb, mint 35 perc. Vasárnap az öt közvetlen autóbuszjárat közül kettő esetében tapasztalható, hogy az autóbusz és a vonat indulása között kevesebb, mint 35 perc a különbség (6. táblázat).

6. táblázat Autóbusz és vonat indulási idők Bódvaszilas és Edelény között

Napok	Autóbusz indulás Bódvaszilásról Edelénybe	Vonat indulás Bódvaszilásról Edelénybe	Autóbusz indulás Edelényből Bódvaszilásra	Vonat indulás Edelényből Bódvaszilásra
2021.11.22. (hétfő)	03:32, 05:03, 06:21, 08:06,10:50, 12:20, 15:35, 17:43, 19:47	03:58, 05:27, 06:54, 09:22, 11:22, 13:22, 15:22, 17:22, 19:22	06:57, 09:05, 11:00, 13:30, 14:30, 15:30, 16:35, 18:55, 20:05, 23:29	05:35, 07:47, 09:40, 11:40, 13:40, 15:40, 17:40, 19:40, 21:40
2021.11.27. (szombat)	03:47, 06:15, 08:06, 12:20, 15:35, 17:15	03:58, 05:27, 06:54, 09:22, 11:22, 13:22, 15:22, 17:22, 19:22	06:55, 11:00, 14:30, 15:30, 20:05, 23:29	05:35, 07:47, 09:40, 11:40, 13:40, 15:40, 17:40, 19:40, 21:40
2021.11.28. (vasárnap)	03:47, 06:15, 12:10, 15:35, 17:15	03:58, 05:27, 06:54, 09:22, 11:22, 13:22, 15:22, 17:22, 19:22	09:05, 14:15, 16:10, 20:05, 23:29	05:35, 07:47, 09:40, 11:40, 13:40, 15:40, 17:40, 19:40, 21:40

Forrás: www.menetrendek.hu, Saját szerkesztés

2021.11.22-én, hétfőn a 44 járási település felől induló közvetlen autóbuszok száma Edelény felé településenként átlagosan 6,14 indulás volt. Ez alapján elmondható, hogy a járás 16 településéről átlag feletti, míg 28 település esetén átlag alatti a közvetlen autóbuszok indulásainak száma Edelény felé munkanap. 2021.11.28-án vasárnap átlagosan 3,16 közvetlen járat indult Edelénybe a járási településekről, az arány megegyezik a hétfői adattal, ami alapján 16 településről átlag feletti, míg 28 településről átlag alatti a közvetlen járatok száma Edelénybe (7. táblázat).

Vizsgálva a települések távolságát Edelénytől, a legközelebbi fekvő település Borsodszirák (5,6 km), a legtávolabbi település Tornaszentjakab (49,3 km). A járás 44 településének átlagos távolsága a járási központtól 26,42 km, 21 település az átlag távolságon belül, míg 23 település az átlag távolságon felül helyezkedik el Edelénytől. A fentebb leírtak alapján a vizsgált munkanapon átlagosan 6,14 közvetlen autóbuszjárat indult a településekről Edelénybe. A közvetlen autóbusz indulásokat figyelembe véve 16 településen átlagon felül, míg 28 településen átlagon alul voltak ezek az indulások. Összevetve a települések távolságát Edelénytől és a közvetlen autóbuszjáratok indulásának átlagát (munkanap), azt az eredményt kapjuk, hogy a 16 átlag feletti településből (az indulási számokat tekintve) 15 az átlag távolságon belül helyezkedik el és csupán egy település van távolabb, mint az átlag.

Azon 28 település közül, ahonnan a közvetlen autóbuszjáratok indulásának (munkanap) száma átlag alatti, távolságot tekintve 6 település az átlag távolságon belül, míg 22 település az átlag településen felüli távolságban helyezkedik el.

7. táblázat **Közvetlen autóbuszjáratok leíró statisztikája, 2021. novemberében**
érvényben lévő autóbuszmenetrendek alapján

	Települések száma	Min.	Max.	Átlag	Szórás
Indulások száma a településekről összesen 2021.11.22. (hétfő) (db)	44	0	26	6,14	7,11
Indulások száma a településekről összesen 2021.11.28. (vasárnap) (db)	44	0	15	3,16	3,72

Forrás: www.volabusz.hu/menetrendek, Saját számítás és szerkesztés

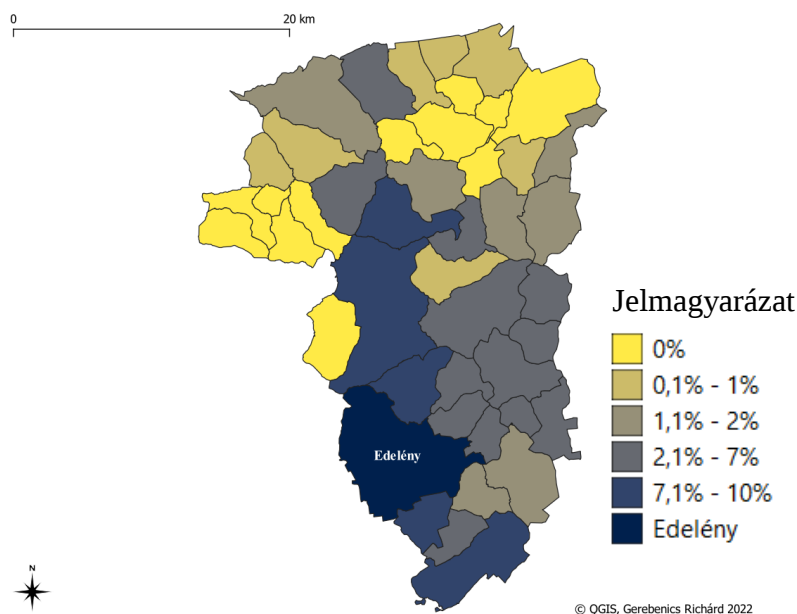
A közvetlen autóbuszjáratok indulásának (munkanap) legnagyobb koncentrációja Borsodsziráknak van, 9,63%. Ez a település fekszik legközelebb Edelényhez. A koncentráció mértéke azon a 12 településen a legalacsonyabb, ahonnan egyáltalán nem indulnak közvetlen autóbuszjáratok Edelénybe, itt 0% az arány. A koncentrációs átlag a járásban 2,27%. A koncentrációs átlag feletti települések koncentrációs aránya összesen 79,63%, míg az átlag alatt lévő települések arányának összege 20,37% (12. ábra). 2021.november 28., vasárnap érvényben lévő menetrend alapján is elvégeztem a fentebb leírt számításokat és a koncentrációt tekintve megegyező számokat kaptam, mint a vizsgált munkanapi menetrend esetén.

A vizsgálat alapján igazoltam első hipotézisemet:

1. Az Edelényi járás települései és a járási központ, Edelény között közlekedő közvetlen autóbuszjáratok indulásainak száma nagyobb arányban koncentrálódik az Edelényhez közelebb fekvő településeken.

Igazolt: Fentebb bemutatott adatok és példák alapján megállapítható, hogy egy település minél közelebb található Edelényhez, az onnan induló közvetlen autóbuszjáratok számának koncentrációja magasabb, mint az Edelénytől távolabb eső településeken. A koncentrációs

átlag feletti települések koncentrációs aránya összesen 79,63%, míg az átlag alatt lévő települések arányának összege 20,37%.

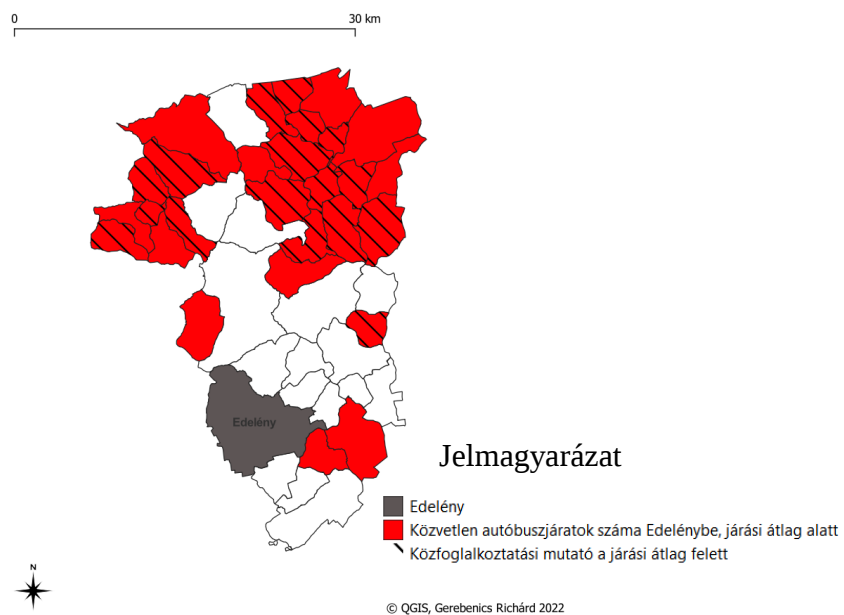
12. ábra **Közvetlen autóbuszjáratok indulásának koncentrációja az Edelenyi járásban, 2021.november 22. (hétfő)**

Forrás: Saját szerkesztés és számítás, QGIS 2022

4.2. Edelenyi járás közfoglalkoztatási mutatója

Közfoglalkoztatási mutató 2021-ben országos tekintetben 1,39%, míg az Edelenyi járásban átlagosan 9,87% volt. Mindegyik járási településen az országos átlag feletti számban alkalmaztak embereket a közfoglalkoztatásban. A legkisebb százalékban Szőlősdárdon, ahol 4,38%, míg a legmagasabb arányban Rakacaszenden, ahol a munkavállaló korú népesség (15-64 év) 35,53%-a dolgozott közfoglalkoztatottként. A közfoglalkoztatási mutató, járási átlag feletti településeket vizsgáltam (22 db település), hogy milyen számban érhető el ezekről a településekről közvetlen autóbuszjáratokkal a járási központ, Edelenyi. Mindösszesen négy olyan település van a huszonkettő közül, ahonnan munkanapon legalább 10, hat településről 5-8, hat településről 1-2, míg hat településről 0 közvetlen autóbuszjárat indul Edelenybe. Munkaszüneti napon ez az arány sokkal rosszabb, nincs olyan település, ahonnan legalább 10, öt településről 5-9, nyolc településről 1-3, és kilenc településről 0 közvetlen autóbusz indul Edeleny felé (6. melléklet).

A közfoglalkoztatási mutató és az adott településről közvetlen induló autóbuszjáratok (Edelénybe) alapján vizsgált 28 település közül munkanapon (2021.november 22., hétfő) és munkaszüneti napon (2021.november 28.) 17 olyan település található a járásban, melyen a járási átlagnál magasabb a közfoglalkoztatási mutató és a járási átlagnál alacsonyabb a közvetlen autóbuszjáratok indulási száma Edelénybe. 2021-ben az Edelényi járás településein (kivéve Edelényt) összesen 1.713 személyt alkalmaztak a közfoglalkoztatási program keretein belül. Azon 17 településen, ahol átlag alatti a közvetlen autóbuszjáratok száma Edelény felé, a járási közfoglalkoztatottak 32%-a (548 fő) volt alkalmazva (13. ábra).

13. ábra Edelényi járás települései, ahol a közfoglalkoztatási mutató a járási átlag felett (2021), a közvetlen autóbuszjáratok száma (2021. november) az adott településről Edelénybe a járási átlag alatt van

Forrás: <http://kozfoglalkoztatas.bm.hu/>, www.volanbusz.hu/menetrendek

Saját szerkesztés, QGIS 2022

A munkavállalási korú (15-64 év) népesség számát tekintve, az Edelényi járás 44 településén 2021-ben ez a szám 14.467 fő volt. A fentebb vizsgált 22 településén összesen 5.340 fő, míg a 17 településen csupán 2.642 fő volt munkavállalási korú. Az előbbi a járásnak 36,9%-a, míg az utóbbi 18,3%-át teszi ki. Tehát míg a járásban alkalmazott közfoglalkoztatottak 32%-a, addig a munkavállalási korú személyek 18,3%-a volt található a vizsgált 17 településen (8. táblázat).

8. táblázat **Munkavállalási korú (15-64 év), közfoglalkoztatásban résztvevők és a lakónépesség száma 2021-ben azon a 17 Edelényi járásban található településen, ahol a közvetlen autóbuszjáratok száma Edelénybe a járási átlag alatt van**

Település	Munkavállalási korú (15-64 év) népesség száma, 2021.	Közfoglalkoztatásban résztvevők száma, 2021.	Lakónépesség száma, 2021.
Becskeháza	26	3	39
Bódvalenke	151	38	311
Debréte	4	1	15
Égerszög	26	6	59
Komjátí	85	9	205
Martonyi	223	37	387
Meszes	100	10	169
Rakaca	503	92	938
Rakacaszend	167	59	325
Szakácsi	116	31	181
Szin	530	132	823
Szinpetri	143	22	217
Tornabarakony	6	2	31
Tornakápolna	13	2	23
Tornanádaska	434	88	793
Tornaszentandrás	87	12	179
Varbóc	28	4	63
Σ	2.642	548	4.758

Forrás: <http://kozfoglalkoztatás.bm.hu>, Saját szerkesztés

Vizsgálat alapján második hipotézisemet tudtam igazolni:

- Azokon a településeken magasabb a közfoglalkoztatottak száma, amelyeknek közvetlen tömegközlekedési kapcsolata autóbusszal a járási központtal, Edelénnyel az átlag alatt van.

Igazolt: A járás 44 települése közül 28 településről a közvetlen autóbuszjáratok indulásának száma Edelénybe a járási átlag található. Ezen 28 település közül 17 településen a közfoglalkoztatási mutató a járási átlag felett van, ami a közvetlen autóbuszjáratok indulási számának (Edelénybe) átlag alatt található települések 61%-a.

4.3. Szolgáltatások az Edelényi járásban

A települések és térségek életében meghatározó szerepet töltenek be a szolgáltatások jelenléte. Minél több, a mindennapi élethez szükséges szolgáltatási lehetőségek érhetők el egy adott településen vagy térségben, az nagy hatással van az ott élők életszínvonalára is.

Magyarországon 3.155 település és 174 járás található, átlagosan 18 település található egy járásban.¹⁹ Az Edelényi járás a maga 45 településével bőven az átlagon felüli, ennél összesen csak nyolc járásban található több település. Területi adatok tekintve egy járás átlagos területe 534,6 km², az Edelényi járás ezen a téren is az átlag felett helyezkedik el, a maga 718 km²-vel. 2022.január 1-én Magyarország lakossága 9.689.010 fő volt²⁰, ami alapján számolva az átlagos népsűrűség egy járásban 104 fő/km². Ezen a téren az Edelényi járás messze elmarad az átlagtól, a 2021.01.01.-ei adatok alapján az állandó lakossága 47 fő/km² volt. A járás 45 települése közül csupán nyolc település lakónépessége éri el az 1.000 fő feletti lakónépességet (9. táblázat).

9. táblázat Edelényi járás településeinek megoszlása a lakónépesség száma alapján (2021.01.01.)

Lakónépesség száma	Méretkategóriák	Települések száma
0 - 199	Törpefalu	17
200 – 499	Aprófalu	11
500 – 999	Kisfalu	9
1.000 – 2.999	Közepesfalu	6
3.000 -	Kisváros	2

Forrás: Belügyminisztérium Nyilvántartások vezetéséért Felelős Helyette Államtitkárság,

Magyarország állandó lakossága 2021

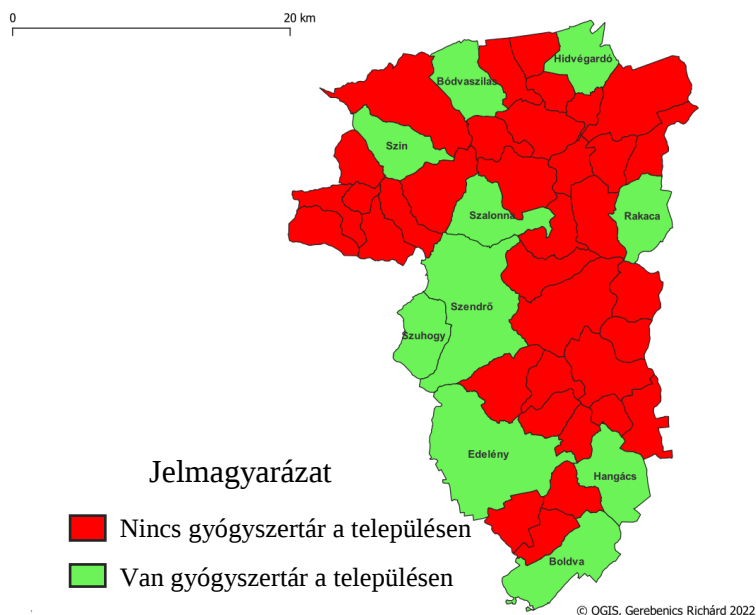
<https://nyilvantarto.hu/hu/statisztikak?stat=kozerdeku>

Saját szerkesztés

Önmagában a települések megoszlását vizsgálva a lakónépesség alapján, az ember sejtheti, hogy az alacsony lakónépességű településeken a szolgáltatások száma korlátozott lehet. Az általam vizsgált szolgáltatásoknál megfigyelhető, hogy koncentrációjuk Edelény városára összpontosul. A gyógyszertárak előfordulását vizsgálva a járásban csupán 10 településen található meg ez a szolgáltatás. Hat esetben a nyitvatartás csak a hét bizonyos napjain van, míg négy településen hétfőtől péntekig minden nap nyitva tart a gyógyszertár. A legtöbb gyógyszertár Edelényben található, három darab, a többi településen egy darab áll rendelkezésre. Ügyeletes gyógyszertár csak Edelényben található az egész járásban, a járási készenléti gyógyszertár a szendrői egység (14. ábra).

¹⁹ Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (KSH): Területi atlasz – Települések (2022)

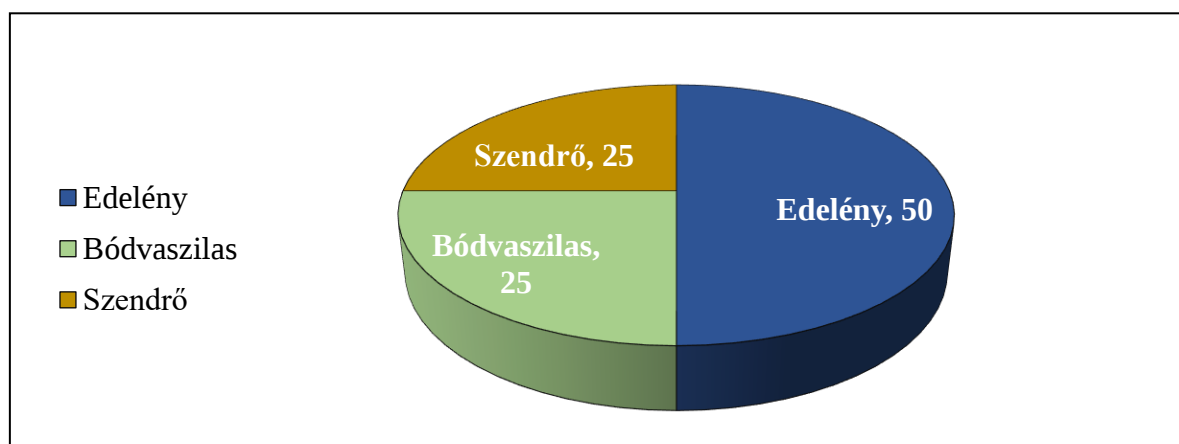
²⁰ Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (KSH): <https://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/orszag.html>

14. ábra **Edényi járás települései az alapján, hogy legalább heti rendszerességgel, legalább egy alkalommal rendelkezésre áll-e a településen gyógyszertári szolgáltatás, 2022. február**

Forrás: Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet
Saját szerkesztés, QGIS 2022

A járásban üzemanyag állomás összesen három településen található. Az üzemanyag állomások 50%-a Edényben, valamint 25%-25% -a található Bódvaszilason és Szendrőn. A többi településen egyáltalán nem található üzemanyag állomás (15. ábra).

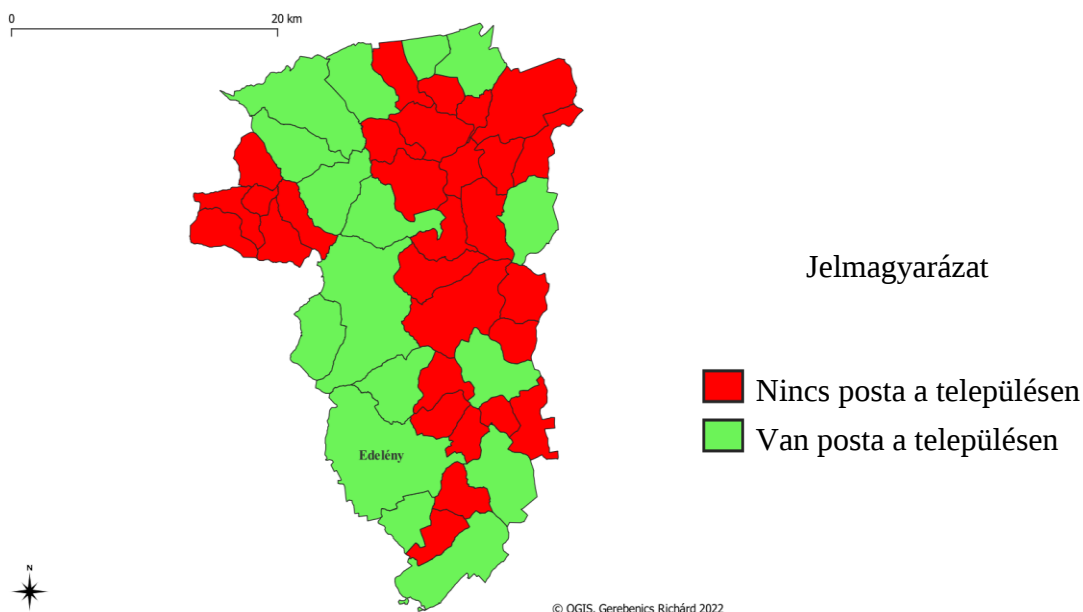

15. ábra **Üzemanyag állomások számának megoszlása az Edényi járásban, 2022. február**

Forrás: Saját szerkesztés

Az Edényi járás 45 települése közül 16 településen érhető el a Magyar Posta Zrt. által üzemeltetett postafiók, a települések 64%-án ez a szolgáltatás nem elérhető. Az a 29 település,

ahol nem érhető el helyben postafiók, a járás lakónépességének 15%-át teszi ki (2021-es adatok alapján). Ezekre a településekre mobilposta megy ki hétfőtől péntekig naponta egy alkalommal (16. ábra).

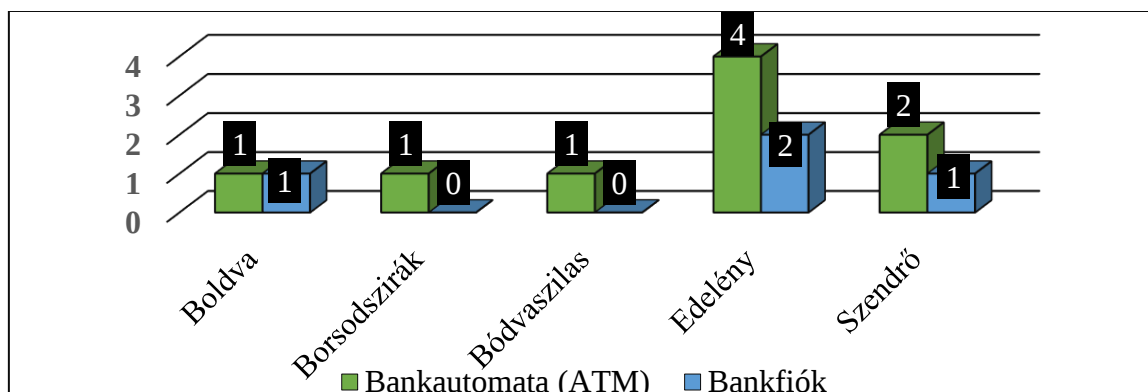

16. ábra Edényi járás települései postafiók elérhetőség alapján, 2022.

Forrás: [Magyar Posta](#)

Saját szerkesztés, QGIS 2022

A bankfiókok 50%-a Edelényen koncentrálódik a járásban. 25%-ban van jelen bankfiók Szendrőben és 25%-ban Boldván. A bankautomaták (ATM) tekintetében a kihelyezett eszközök 44%-a koncentrálódik Edelényen. 22%-a a bankautomatáknak Szendrőben, 11%-ban pedig a következő településeken található: Boldva, Borsodszirák és Bódvaszilás. A többi településen nem rendelkezik bankautomata és bankfiók szolgáltatással (17. ábra).

17. ábra Bankautomaták (ATM) és bankfiókok megoszlása az Edényi járásban, 2022. február

Forrás: Saját szerkesztés

A vizsgált 20 forgalmazott termékek termékköréből 11 esetben a koncentráció meghaladja az 50%-ot, 4 esetben pont 50%, 5 esetben pedig kevesebb, mint 50% a koncentrációs arány. Azon 5 esetben, mikor a koncentrációs arány kevesebb, mint 50%, 3 esetben az arány közelít az 50%-hoz (10. táblázat).

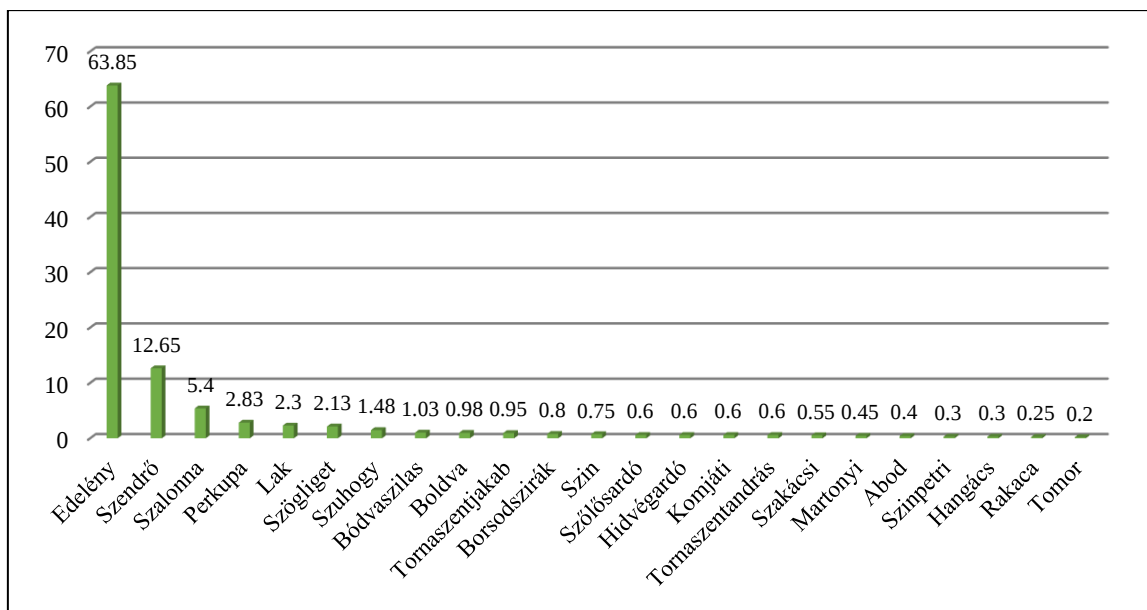
10. táblázat **Koncentrációs arány a forgalmazott termékek termékkörei alapján az Edelényi járásban, 2022.**

A forgalmazott termékek megnevezése	Koncentrációs arány Edelényben, 2022
Telekommunikációs cikk	100%
Számítógépes hardver- és szoftver termék	100%
Személygépjármű	100%
Mezőgazdasági ipari gép, berendezés	100%
Óra- és ékszer	91%
Szaniteráru	67%
Optikai cikk	67%
Textil	64%
Lábbeli- és bőráru	63%
Hangszer	60%
Villamos háztartási készülék és villamossági cikk	60%
Vasáru, barkács, és építési anyag	50%
Könyv	50%
Újság, napilap, folyóirat, periodikus kiadvány	50%
Sportszer, sporteszköz	50%
Audió- és videóberendezés	44%
Babatermékek	43%
Bútor, lakberendezés, háztartási felszerelés, világítástechnikai cikk	40%
Játékáru	39%
Papír- és írószerszám, művészellátó cikk	39%

Forrás: [Országos Kereskedelmi Nyilvántartás](#)

Saját számítás és szerkesztés

Az általam választott 20 forgalmazott termékek termékköreinek átlagai jelentősen eltérnek az Edelényi járásban. A járás 45 települése közül a 20 választott forgalmazott termékek termékköre 23 településen van jelen, 22 településen egyáltalán nem lehet ezekhez a termékekhez hozzájutni az Országos Kereskedelmi Nyilvántartás alapján. Azokon a településeken, ahol ezek a termékek forgalmazva vannak, a koncentráció mértéke 63,85%-ban Edelényben a legmagasabb, míg a legkisebb mértékben Tomoron, 0,2%-ban vannak jelen. Edelény után a legmagasabb koncentráció a járás második legnépesebb városában, Szendrőben figyelhető meg, 12,65%-ban (18. ábra).

18. ábra A 20 választott forgalmazott termékek termékköreinek koncentrációjának átlagai az Edényi járásban, 2022

Forrás: [Országos Kereskedelmi Nyilvántartás](#)

Saját szerkesztés

Vizsgálat alapján harmadik hipotézisemet tudtam igazolni:

3. A hétköznapi élethez szükséges forgalmazott termékek termékköreinek elérhetőségei az Edényi járás központján, Edényben koncentrálódnak.

Igazolt: A vizsgált 20 forgalmazott termékek termékköreinek az Edényi járás 45 települése közül 22-ön egyáltalán nincs jelen. Azon a 23 településen, ahol ezek a termékkörök elérhetőek, ott a termékkörök koncentrációja 63,85%-ban Edényben koncentrálódik. Ez az arány önmagában több, mint azon 22 település összegének aránya, ahol a vizsgált termékkörök elérhetőek.

4.4. Személyes interjúk

Személyes interjúm helyszínül Rakaca települést választottam. Választásom azért erre a településre esett, mert 2021-ben a nyilvántartott álláskereső relatív mutatója ezen a településen volt a legmagasabb az egész járásban, 26,91%. Rakaca lakónépessége 2021.01.01-jén 938 fő volt.²¹ A település lakossága szinte teljes mértékben roma származású. A járás központjától, Edénytől közúton 39 km-re található, személygépjárművel az átlagos eljutási idő 45-60 perc. Vasút nincs Rakacán, a Volánbusz Zrt. által üzemeltett

²¹ Forrás: Belügyminisztérium Nyilvántartások vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság, Magyarország állandó lakossága 2021 <https://nyilvantarto.hu/hu/statistikak?stat=kozerdeku>

autóbuszjáratokkal lehet eljutni a Szalonna-Edelény útvonalon egészen akár Miskolcig. Munkanapokon Edelény felé öt, hétvégén naponta kettő közvetlen autóbuszjárat indul. Edelény felől Rakacára munkanapokon három, szabadnapokon kettő és munkaszüneti napokon négy közvetlen autóbuszjáratval lehet eljutni. A településen egy óvoda és egy általános iskola működik. Szolgáltatások köre igen szűkös Rakacán, egy postafiók, gyógyszertár heti két alkalommal, egy Nemzeti Dohánybolt, egy italbolt és két vegyesbolt üzemel. Vegyes házi orvosi szolgálat 2017.04.01 óta tartósan betöltetlen a településen.²² Közfoglalkoztatásban dolgozók száma 2016-ban érte el a csúcst, a közfoglalkoztatási mutató 42,26% volt. Az utána következő években a programban foglalkoztatottak száma csökkent, miközben a nyilvántartott álláskeresők száma évről évre növekedett (11. táblázat).

11. táblázat **Közfoglalkoztatási mutató és nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója Rakaca településen**

Év	Közfoglalkoztatási mutató	Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma (db)	Nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója	Regisztrált álláskeresők száma (db)
2016	46,21%	249	17,93%	97
2021	18,39%	92	26,91%	135

Forrás: <http://kozfoglalkoztatatas.bm.hu/>

Saját szerkesztés

Volt szerencsém több helybélivel személyesen beszélgetni, összesen 17 fővel. Sikerült beszélnem olyan személyekkel, akik a helyi óvodában vagy iskolában dolgoznak, valamint közfoglalkoztatott személyekkel és a helyi postai kézbesítővel is. Többségük azonban nem járult hozzá, hogy gondolataikat, véleményeiket a nevükkel együtt írjam le dolgozatomba. Egyik interjúalanyom Turcsik Éva, rakacai lakos volt. Az interjú kérdések a 7. mellékletben találhatóak. Éva Rakacán született 1964-ben, néhány évet leszámítva végig a településen élt. A '80-as évek közepétől egészen 1995-ig Budapesten lakott és dolgozott, ott ismerkedett meg férjével, akitől két gyermeke született. 1995-ben Budapestről Rakacára költözött a család, hogy Éva idősebb szüleinek segítsék gondozni házukat, veteményesüket és az állataikat. Éva a Magyar Posta Zrt.-nél dolgozik, a helyi postafióknál, ő az egyetlen kézbesítő a településen. Szerencsésnek tartja magát, hogy helyben talált munkát, 4 éve dolgozik ebben

²² Forrás: Országos Kórházi Főigazgatóság, Alapellátásfejlesztési Igazgatóság, <https://alapellatas.okfo.gov.hu/tajekoztato-a-tartosan-betoltetlen-haziorvosi-korzetekrol/>

a munkakörben. Előtte évekig tartósan munkanélküli volt, mert nem volt állás lehetőség a faluban, a közmunkaprogramban se tudták alkalmazni. Elmondása szerint nagyon nehéz az élet Rakacán, sokan nem tudnak vagy nem is akarnak elhelyezkedni. „Nagyon nehéz a mai világban. Itt a településen alig akad munkalehetőség. Az embernek egészen Edelényig vagy Miskolcig, esetleg Kazincbarcikaig kell elmennie, hogy normális munkát találjon. Autó nélkül igen körülményes ugyan a bejutás, arra meg nem igen jut pénz az ittenieknek, meg hát benzinkút sincs a közelben, legközelebb Szendrőben van csak. Busz alig megy innen, azzal rendesen dolgozni nem lehet járni. Albérletet fenttartani Miskolcon meg ugyan miből is tudna az ember. Régen könnyebb volt, amikor még voltak munkásszállások. Vannak ugyan olyanok is itt, akik Miskolcon a gyárban dolgoznak, értük a céges busz jön, de ők se bírják sokáig. Napi 12 órás műszakok és 2-3 óra busz út oda-vissza, nem lehet ezt sokáig bírni. A mai fiatalok meg egyre lustábbak, nemhogy 12 órát nem bírnak ledolgozni, de még arra se képesek, hogy a házaikat rendben tartsák. Ha megnézi, egyre kevesebb helyen látni, hogy a kertekben zöldséget ültetnének vagy állatokat tartanának. Évekkel ezelőtt majd minden udvaron volt legalább egy valamire való veteményes. Ma már ez sincs, pedig aztán milyen jó is az, amikor az ember a saját kertjéből szerzi be a friss zöldséget, főleg ilyen árak mellett.” Éva még elmondta azt is, hogy fiatalok és idősebbek is próbálkoznak olyan munkát találni Budapesten vagy Nyugat-Magyarországon, ahol szállást is biztosítanak, de az a tapasztalata, hogy néhány hét után megunják és hazamennek Rakacára. Kérdeztem, hogy mennyire jellemző, hogy külföldre mennek el a településről. Erre a kérdésemre nagyot mosolygot és azt mondta, „Sokan írni - olvasni alig bírnak magyarul, nemhogy angolul vagy németül beszéljenek”. Nem nagyon jellemző, hogy a Rakacáról külföldre mennének el a helyiek dolgozni. Érdeklődtem, hogy ő hogyan látja, a helyi fiatalok előtt milyen lehetőségek vannak a jövőre nézve. „Nagyon nehéz kiszakadni innen, a legtöbb, ha be is fejezi az általánost vagy elmegy rögtön közmunkásnak vagy napszámba valahova, vagy elmegy Edelénybe vagy Miskolcra tanulni. Elég kevesen fejezik be ott a tanulmányaikat, mert sokszor a szüleik haza hívják őket dolgozni vagy segíteni a házkörül. Sajnos a többség számára nem túl sokat tartogat a jövő, pláne nem itt Rakacán.” Éva fia miután elvégezte az általános iskolát Rakacán, középfokú tanulmányait Miskolcon és Budapesten folytatta. Jelenleg egy budapesti egyetemen tanul, mint pedagógus. Kíváncsi voltam, hogy mit gondol arról, milyen jövője van Rakacának, mik lennének azok az eszközök, amik segíthetnének abban a helyieknek, hogy életük jobbá váljon. „Nézze, az embereknek pénzre van szükségük, hogy el tudják tartani családjukat. Pénzt meg csak munkával lehet keresni. Több munkahely kellene a faluba vagy a közelbe. Már az is sokat segítene, ha gyakrabban el

lehetne jutni a vonatig Szalonnán vagy akár Miskolcig. A napi néhány busz nem sokat ér. Elhiszem, hogy nincs arra pénz, hogy óránként jöjjön ide busz Miskolcra, de legalább Szalonnáig lenne sűrűbb busz minden vonathoz, vagy minden szilasi buszhoz (Miskolc – Edelény - Bódvaszilas útvonalon közlekedő autóbuszjárat – szerk.). Szombaton kora reggel van három busz Miskolcra, kettő fél ötös és a fél nyolcas. Az egyik fél ötös Edelény felé, a másik Szikszó felé megy Miskolcra, utána a következő busz háromkor jön, majd van egy fél hetes este, de ez a kettő már csak Szalonnáig megy. Reggel fél nyolc és délután három között egy darab busz sincsen innen ki a faluból, mondja kérem, így, hogy lehet eljutni dolgozni?! Több munkahely és több busz kellene, ezek szerintem a legfontosabbak.”

A legtöbb helybéli ember hasonló véleményen van Évával. Volt, aki mesélte, hogy a munkaügyi hivatal szervezett több képzési lehetőséget, mely képzéseket a helyi szolgáltatóházban kapták meg. Ezek a képzések néhány hónapig tartottak, sikeres vizsgát tevők utána bizonyítványhoz is jutottak (pl.: bolti eladó, számítógépes adatrögzítő részszakképzés, kosárfonó). Legtöbb embernek a baja az volt, hogy utána sehol nem tudtak elhelyezkedni a végzettségükkel, mert a közelben nem volt semmiféle lehetőség. Több közmunkással is beszélgettem. F.István, 59 éves helybéli egy éve van ebben a munkakörben. Ő meg van ezzel a munkával elégedve, nem szívesen utazna napi 2-3 órát csak azért, hogy dolgozhasson. Három unokája van, őket folyamatosan arra buzdítja, hogy tanuljanak és próbáljanak végzettséget szerezni, amivel el tudnak később helyezkedni. Nagyobbik unokája idén kezdte el középfokú tanulmányait az edelényi Szent János Görögkatolikus Gimnázium és Szakgimnáziumban, óvónő szeretne lenni. Az iskola biztosít a diákok számára kollégiumi lehetőséget.

A helyiekkel folytatott beszélgetéseim alapján összességében elmondható, hogy sokak számára a közmunkaprogram az egyetlen lehetőség a megélhetés szempontjából. A nagyobb városokban való munkavállalás (Edelény, Miskolc) a távolság és a ritka tömegközlekedési kapcsolat miatt sokak számára nem lehetséges, személygépjárművel rendelkezőknek pedig nagyon költséges a napi bejárás. A legtöbben több munkalehetőséget szeretnének akár helyben, akár a közeli településeken, ahova viszont jobb tömegközlekedési kapcsolatok szükségesek.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Az Edelényi járásban 45 település található, melyből kettő városi ranggal rendelkezik. A szakirodalmak olvasása alapján elmondható, hogy a Magyarországon használatos településkategóriákra (város és falu) a szakmában jártas szakemberek többféle meghatározást alkottak az elmúlt évtizedek során. A településeket a lakosainak száma alapján próbálták csoportosítani, ki-ki az önmaga alkotta szabályok alapján. Azonban a köztudatban a hétköznapi emberek számára a falu az a hely, ahol az emberek mezőgazdasággal és állattenyésztéssel töltik mindennapjaikat, a város pedig egy olyan központi pont, ahol az „élet soha nem áll meg”. A legtöbb ember számára a falu a nyugalom és a csend helye, míg a város a tömeg, a rohanás és a zajosság színtere. Magyarországon 3155 település található, melyből 348 város. Az ország lakosságának több, mint a fele városokban él, melynek következtében egyre több faluban az elnéptelenedés folyamatai jelentek meg. A csökkenő lakosságszám miatt szolgáltatások, intézmények kerülnek bezárásra, ami még jobban előidézi az adott településről az elvándorlás folyamatát. Az elköltöző emberek túlnyomó többsége városokba vagy a városok mellett található vonzáskörzetekbe (agglomerációkba) költöznek.

Edelényre az elmúlt évekre a természetes fogyás a jellemző. A fogyatkozó lakosság hosszútávon a szolgáltatások számának csökkenését idézheti elő. Azonban megfigyelhető, hogy míg a járási központban a természetes fogyás a megyei átlaghoz képest is jobban jelen van, addig a járásban az elmúlt időszakban hol a természetes szaporodás, hol a természetes fogyás volt a jellemző (4. melléklet).

Kutatásom elején három hipotézist állítottam fel, melyek a vizsgálatok során alátámasztást nyertek. Első állításom az alábbi volt: Az Edelényi járás települései és a járási központ, Edelény között közlekedő közvetlen autóbusszjáratok indulásainak száma nagyobb arányban koncentrálódik az Edelényhez közelebb fekvő településeken. A koncentrációs index számításának eredményeként igazolódott, hogy egy település minél közelebb található Edelényhez, az onnan induló közvetlen autóbusszjáratok számának koncentrációja magasabb, mint az Edelénytől távolabb eső településeken. A koncentrációs átlag feletti települések koncentrációs aránya összesen 79,63%, míg az átlag alatt lévő települések arányának összege 20,37%.

Második állításom során a vizsgálatom arra fókuszált, hogy azokon a településeken magasabb a közfoglalkoztatottak száma, amelyeknek közvetlen tömegközlekedési kapcsolata autóbusszal a járási központtal, Edelénnyel az átlag alatt van. Ez az állítás is

bizonyításra került, ugyanis a járás 44 települése közül 28 településről a közvetlen autóbuszjáratok indulásának száma Edelénybe a járási átlag található. Ezen 28 település közül 17 településen a közfoglalkoztatási mutató a járási átlag felett van, ami a közvetlen autóbuszjáratok indulási számának (Edelénybe) átlag alatt található települések 61%-a.

Harmadik hipotézisem azon alapult, hogy a hétköznapi élethez szükséges forgalmazott termékek termékköreinek elérhetőségei az Edelényi járás központján, Edelényben koncentrálódnak. A hipotézis vizsgálata során igazolást nyert, hogy a vizsgált 20 forgalmazott termékek termékköreinek az Edelényi járás 45 települése közül 22-ön egyáltalán nincs jelen. Azon a 23 településen, ahol ezek a termékkörök elérhetőek, ott a termékkörök koncentrációja 63,85%-ban Edelényben koncentrálódik. Ez az arány önmagában több, mint azon 22 település összegének aránya, ahol a vizsgált termékkörök elérhetőek.

A járásban hiányoznak a tőkeerős vállalatok. A közfoglalkoztatási mutatója 2021-ben többszöröse volt az országos átlagnak. Míg a járásban a mutató éves átlaga 9,87%, addig a megyében 4,49% és az országban csupán 1,39% volt. Egy település volt jobb a megyei átlagnál, Szőlőszárdó (4,38%). A legrosszabb helyzet Rakacaszenden volt, 35,53%. Az Edelényi járás földrajzi adottságát tekintve a települések nagy többsége távol esnek a nagyvárosok vonzáskörzeteitől. A legközelebbi nagyvárosok a járáshoz Kazincbarcika és Miskolc. Az előbbi átlagosan 12-15 településről, míg az utóbbi 20-30 településről érhető el közvetlen autóbuszjáratokkal, a hét napjától függően. Sok esetben azonban hiába a közvetlen tömegközlekedési kapcsolat, napi néhány autóbuszjárat közlekedik a települések többségéről. Megyei szinten a személygépkocsik száma ezer lakosra vetítve 2019-ben a második legalacsonyabb volt a megyében, 260,4 db. Ez az adat a megyei (328,5 db) és az országos (391,75 db) átlagtól is jóval alacsonyabb.²³ A települések többségén helyben sok esetben a közmunkán kívül alig vagy egyáltalán nincs lehetőség másik munkalehetőséget találni. Ahhoz, hogy az emberek meg tudjanak élni, olyan településre kell utazniuk, ahol biztos munkához tudnak jutni. Személygépjármű nélkül azonban ez nagyon nehéz a helyiek számára, ugyanis hiába van jelen 44 településen tömegközlekedés, a napi egynéhány autóbuszjárat nem tudnak többműszakos munkát vállalni Edelényben vagy akár Miskolcon. Aki meg tudja engedni magának, a jobb megélhetés miatt Miskolcra, Budapestre vagy Nyugat-Magyarország területére költözik. A járás vándorlási egyenlegéből is látszik, hogy az elmúlt évek során, szinte mindegyik évben negatív értéket mutatott (5. melléklet).

²³ Forrás: KSH - Térképes Interaktív Megjelenítő Alkalmazás (TIMEA)

A nagy számú alacsony lakónépességű településeken korlátozottak a szolgáltatások száma. A nagy vállalatok és a szolgáltatások hiánya nagy részben hozzájárul ahhoz, hogy az Edelényi járásban a nyilvántartott álláskeresők száma 2021-ben majdnem háromszorosa volt az országos átlagnak. A járási átlag 12,24%, míg az országos átlag 4,24% volt. Egyetlen egy olyan település volt 2021-ben a járásban, ahol nem regisztráltak álláskeresőt, ez Debréte volt. A legtöbb nyilvántartott álláskereső Rakaca településen volt, a munkavállalási korú (15-64 év) népesség 26,91%-a nem rendelkezett munkahellyel.

Úgy vélem, további kutatási irányként részletesebben fel lehet tárni, hogy Szendrő, a járás másik városa milyen városi szerepkört tölt be a járás településeinek életében. A települések szempontjából érdemes lenne a jövőben részletesebben megvizsgálni, hogy melyek azok a szolgáltatások, amiket a járás városaiban Edelényben és Szendrőben igénybe vesznek a mindennapi életük során.

6. ÖSSZEGZÉS

Dolgozatomban az Edelényi járásban található települések és Edelény kapcsolatát vizsgáltam meg. Az Edelényi járás Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi részén helyezkedik el. A járásban országos viszonylatban is sok település található, pontosan 45 darab. Ezen települések döntő többségében a lakónépesség még az 1.000 főt sem éri el. A választott témámhoz kapcsolódó kutatások és vizsgálatok során törekedtem arra, hogy a vizsgált szempontok aktuálisak és érvényesek legyenek a járásra. A szakirodalom áttekintése alatt szem előtt tartottam, mind a haza, mind a külföldi példákat a város-vidék kapcsolatrendszerével összefüggésben. Az irodalmi áttekintésben a magyarországi településformák lettek bemutatva.

A járás központja, Edelény a fővárostól 209 km-re, míg a megyeszékhelytől, Miskolctól 25 km-re található. A tömegközlekedését tekintve a járásban autóbusszal és vasúttal is tudnak közlekedni az ott élők. Az autóbuszjáratokat a Volánbusz Zrt., míg a vasútat a Magyar Államvasutak Zrt. (MÁV) üzemelteti. A vasút a járás 10 települését érinti, míg az autóbuszjáratok egy települést leszámítva az összes településen jelen vannak. A legtöbb településről közvetlen autóbuszjáratral el lehet jutni a járás központjába, Edelénybe. Munkanapokon 33 település, míg hétvégén 29 településről érhető el a járási központ közvetlen autóbuszjáratokkal. A járási településekről indulnak közvetlen autóbuszjáratok Miskolcra is (jellemzően Edelény át), munkanapokon 30 település, míg hétvégén 20-22 település érhető el közvetlenül. A többi településről az eljutás autóbusszal Edelény vagy Miskolc felé csak átszállással valósulhat meg. Azonban sok esetben napi néhány indulásról van csupán szó, vannak olyan települések, ahonnan munkanapon 1-2 közvetlen járat indul az adott településről Edelénybe (pl.: Hidvégyardó, Szin). Budapest nem érhető el átszállásmentesen a járásból sem autóbusszal, sem vasúton keresztül.

Szaktervezés készítése során több hipotézist is felvettem, amelyek alátámasztására primer és szekunder kutatásokat is végeztem. Személyes interjúm helyszínéül Rakaca települést választottam, ugyanis 2021-ben a járásban itt volt a legmagasabb a nyilvántartott álláskereső relatív mutatója. Több helyi lakossal is sikerült beszélgetnem, köztük Turcsik Évával, az ottani postafióknál dolgozó kézbesítővel is. A legtöbben a munkahelyek hiányát és a rossz tömegközlekedési kapcsolatokat emelték ki.

Kutatásaimhoz a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), Országos Kereskedelmi Nyilvántartás (OKNYIR) és a Térségi szociális adatok (TeIR) adatbázisait, valamint a Belügyminisztérium közfoglalkoztatási adatait használtam fel. Az adatbázisokból nyert

adatokat Microsoft Excelben használtam a koncentrációs-index számításokhoz. A térképes ábrák elkészítéséhez a QGIS, szabad és nyílt forráskódú térinformatikai rendszert alkalmaztam.

Első hipotézisem, mely szerint: Az Edelényi járás települései és a járási központ, Edelény között közlekedő közvetlen autóbuszjáratok indulásainak száma nagyobb arányban koncentrálódik az Edelényhez közelebb fekvő településeken, igazolást nyert, mivel a koncentrációs átlag feletti települések koncentrációs aránya összesen 79,63%, míg az átlag alatt lévő települések arányának összege 20,37%. Második hipotézisem szerint: Azokon a településeken magasabb a közfoglalkoztatottak száma, amelyeknek közvetlen tömegközlekedési kapcsolata autóbusszal a járási központtal, Edelénnyel az átlag alatt van. Ez az állítás is bizonyítva lett, ugyanis a járás 44 települése közül 28 településről a közvetlen autóbuszjáratok indulásának száma Edelénybe a járási átlag található. Ezen 28 település közül 17 településen a közfoglalkoztatási mutató a járási átlag felett van, ami a közvetlen autóbuszjáratok indulási számának (Edelénybe) átlag alatt található települések 61%-a. Harmadik, egyben utolsó hipotézisem a következő: A hétköznapi élethez szükséges forgalmazott termékek termékköreinek elérhetőségei az Edelényi járás központján, Edelényben koncentrálódnak. Bebizonyosodott, hogy a vizsgált 20 forgalmazott termékek termékköreinek az Edelényi járás 45 települése közül 22-ön egyáltalán nincs jelen. Azon a 23 településen, ahol ezek a termékkörök elérhetőek, ott a termékkörök koncentrációja 63,85%-ban Edelényben koncentrálódik. Ez az arány önmagában több, mint azon 22 település összegének aránya, ahol a vizsgált termékkörök elérhetőek.

A járásban országos átlag felett van a közfoglalkoztatottak - és a nyilvántartott álláskeresők száma. A nagytőkével rendelkező vállalatok és ipari parkok hiánya, az alacsony személygépjárművek száma ezer lakosra vetítve, a ritka és hangolatlan tömegközlekedési kapcsolatok mind-mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az ott élő emberek számára a legnagyobb megélheti forrás továbbra is a közmunkaprogram. Azonban a programban egyre kevesebb személyt tudnak foglalkoztatni, így – munkahelyek hiánya révén – folyamatosan növekszik a munkanélküliek száma.

Úgy vélem, a települések szempontjából érdemes a jövőben részletesebben megvizsgálni, hogy melyek azok a szolgáltatások, amiket a járás városaiban Edelényben és Szendrőben igénybe vesznek a mindennapi életük során.

IRODALOMJEGYZÉK

Beluszky Pál (1981): A városi vonzáskörzetek (városkörnyékiség) vizsgálatának elvi-módszertani kérdései. Államigazgatási Szervezési Intézet, Budapest, 97.

Boros Béla (2001): Keljfeljancsi: a feje tetejére állított világ. A Falu. XIV. évf. 2. sz. 16.

Bujdosó Zoltán (2004): A megyehatár hatása a városok vonzáskörzetére Hajdú-Bihar megye példáján, Debrecen, 15-16.

Csorba Péter (2021): Magyarország kistájai, Meridián Táj- és Környezetföldrajzi Alapítvány, Debrecen, 72., 372-394.

Donald J. Bogue (1953): Population growth in standard metropolitan areas 1900-1950, Miami University Oxford, Ohio, 18-21.

Dr. Kőszegfalvi György – Loydl Tamás (1998): Településfejlesztés, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 22., 51-55.

Dr. Pirisi Gábor – Dr. Trócsányi András (2019): Fejezetek a társadalomföldrajz világából, Publikon Kiadó, Pécs, 3. fejezet

Egyesült Nemzetek Szervezete (1961): Community Development in Urban Areas, Department of Economic and Social Affairs, New York, 7.

Enyedi György (2012): Városi világ, Akadémia Kiadó, Budapest, 2.1. fejezet

Erdei Ferenc (1974): Magyar Falu, Akadémiai Kiadó, Budapest, 246.

Fehér Alajos (1998): A vidék fogalmáról és a vidéki területek lehatárolásáról. Gazdálkodás, 42.évfolyam, 5. szám, 54-59.

G.Fekete Éva (2013): Integrált vidékfejlesztés, Miskolc, 6.

Internet I.: <https://www.varossanyilvanitas.hu/kronologia.html>

Internet II.: <https://www.portfolio.hu/krtk/20210326/meglepo-mennyire-sok-magyar-telepulesen-neheziti-meg-az-eletet-az-alapveto-szolgaltatasok-hianya-475772>

Internet III. (2014): MÁV, Tájékoztató Borsod-Abaúj-Zemplén megye tömegközlekedési helyzetéről – vasúti közlekedés, Miskolc

Kovács Imre (2007): Vidékiek és városiak, A tudás- és imázshasználat hatásai a vidéki Magyarországon, L'Harmattan Kiadó – MTA PTI, Budapest, 35.

Kovács András Donát, Farkas Jenő Zsolt, Perger Éva (2015): A vidék fogalma, lehatárolása és új tipológiai kísérlete, Tér és Társadalom 29.évf., 1.szám, 2015, 13.

Kovács Terézia (1998): Mi tekinthető vidéknek? Gazdálkodás. XLII. évf. 5. sz. 39.

Kovács Zoltán (2015): Néesség- és településföldrajz, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 115-131., 203-204.

Kőszegfalvi György (1989): A települések infrastruktúra-fejlesztésnek új feltételei és feladatai, 3. évf. 3. sz. 3-19.

KSH (2014): Magyarország településhálózata 2.

KSH (2020): Helyzetkép a kiskereskedelemről, 2020.
https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelkisker/2020/index.html#folyamatosa_ncskkenazzletszm

KSH (2022): Területi atlasz – Települések

Meggyesi Tamás (2006): Településfejlesztés, Budapest, 11.

Mendöl Tibor (1963): Általános településföldrajz. Akadémiai Kiadó, Budapest, 28.

Romsics Ignác (2010): Magyarország története, Akadémia Kiadó, Budapest, 6.2.5. fejezet

Sarudi Csaba (2003): Térség és vidékfejlesztés, Agroinform Kiadó és Nyomda Kft., Kaposvár, 214.

Steiner, E. and I. Darázs (2005): The Characteristics of the Hungarian Local Authority System and the Municipal Economic Management, Budapest: Önkörpress, 10-11.

Stratosta, P. (1994): Ruralization and Rurality: Three Perspectives. In Agricultural Restructuring and Rural Change in Europe. (Eds.: Symes, D – J.Jansen, A.) Wageningen, Agricultural University, 65-74.pp.

Süli- Zakar István (1998): Tanulmányok Debrecen városföldrajzából, Debrecen és a környező kis- és középvárosok kistérségi vonzáskörzetei. KLTE Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési tanszék, Debrecen 193-253.

Szepesi Gábor Miklós (2008): A rendszerváltás utáni várossá avatások Magyarországon, Szeged, 27-28.

Szilágyi Dániel - Gerse József (2015): Fokról-fokra a települési lépcsőn – Társadalmi-gazdasági különbségek a településhierarchia-szintek között Magyarországon, 2015, 55(2): 180-198.

Tóth József (2010): Világföldrajz, Akadémia Kiadó, Budapest, 14.6 fejezet, 18.3 fejezet

W. Christaller (1933): Die zentralen Orte in Süddeutschland

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra **A települések és a népesség megoszlása népességnagyság-kategóriák szerint**

Forrás:

https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo_telepuleshalozata/varosok_falvak.pdf

2. ábra **Alapvető szolgáltatások megléte a hazai településeken, 2019**

Forrás: Internet II. <https://www.portfolio.hu/krtk/20210326/meglepo-mennyire-sok-magyar-telepulesen-neheziti-meg-az-eletet-az-alapveto-szolgaltatasok-hianya-475772>

3. ábra **Város kategorizálás Magyarországon**

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (KSH): Magyarország településhálózata 2., Városok-falvak

4. ábra **Edelényi járás települései, a járási központ sárgával jelölve**

Forrás: Saját szerkesztés, QGIS 2022

5. ábra **Edelényi járás lakónépességének alakulása 2012-2019**

Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>, Saját szerkesztés

6. ábra **Közfoglalkoztatási mutató (%), 2013 - 2021**

Forrás: <http://kozfoglalkoztatatas.bm.hu/> , Saját készítésű ábra

7. ábra **Edelény lakónépességének alakulása 2010 – 2019 között**

Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

Saját készítésű ábra

8. ábra **Edelényi vasútállomás elhelyezkedése (piros) és a településen áthaladó főbb autóbuszvonal Bódvaszilas és Miskolc felé (zöld)**

Forrás: Google Maps, Saját szerkesztés

9. ábra **Szendrőlád vasúti megállóhely elhelyezkedése (piros) és a településen áthaladó főbb autóbuszvonal Bódvaszilas és Edelény felé (zöld)**

Forrás: Google Maps, Saját szerkesztés

10. ábra **Edelényi járás településeiről induló autóbuszjáratok száma Edelény felé, 2021.november 22. (hétfő), valamint a vasút által kiszolgált települések**

Forrás: www.volانبusz.hu/menetrendek

Saját szerkesztés, QGIS 2022

11. ábra **Edelényi járás településeiről induló autóbuszjáratok száma Edelény felé, 2021.november 28 (vasárnap), valamint a vasút által kiszolgált települések**

Forrás: www.volanbusz.hu/menetrendek, Saját szerkesztés, QGIS 2022

12. ábra **Közvetlen autóbuszjáratok indulásának koncentrációja az Edelényi járásban, 2021.november 22. (hétfő)**

Forrás: Saját szerkesztés és számítás, QGIS 2022

13. ábra **Edelényi járás települései, ahol a közfoglalkoztatási mutató a járási átlag felett (2021), a közvetlen autóbuszjáratok száma (2021. november) az adott településről Edelénybe a járási átlag alatt van (piros)**

Forrás: <http://kozfoglalkoztatasi.bm.hu/>, www.volanbusz.hu/menetrendek, Saját szerkesztés, QGIS 2022

14. ábra **Edelényi járás települései az alapján, hogy legalább heti rendszerességgel, legalább egy alkalommal rendelkezésre áll-e a településen gyógyszerértékesítési szolgáltatás, 2022. február**

Forrás: Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet, Saját szerkesztés, QGIS 2022

15. ábra **Üzemanyag állomások számának megoszlása az Edelényi járásban, 2022. február**

Forrás: Saját szerkesztés

16. ábra **Edelényi járás települései postafiók elérhetőség alapján, 2022.**

Forrás: [Magyar Posta](http://magyarposta.hu), Saját szerkesztés, QGIS 2022

17. ábra **Bankautomaták (ATM) és bankfiókok megoszlása az Edelényi járásban, 2022. február**

Forrás: Saját szerkesztés

18. ábra **A 20 választott forgalmazott termékek termékköreinek koncentrációjának átlagai az Edelényi járásban, 2022**

Forrás: [Országos Kereskedelmi Nyilvántartás](http://orszagoskereskedelmi.nyilvantartas.hu), Saját szerkesztés

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat **Regisztrált munkanélküliek száma, 2019**

Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>, Saját készítésű ábra

2. táblázat **Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma, évi összesen (2020)**

Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>, Saját készítésű ábra

3. táblázat **Csatlakozási időpontok Tornanádaskán, a vasút és a Hidvégárdó felé/felől közlekedő autóbuszjáratok között. Zöld szín jelöli a 3-14 perc, sárga a 15-30 perc átszállási időt, többi esetben nincs csatlakozás.**

Forrás: www.menetrendek.hu, Saját szerkesztés

4. táblázat **Közvetlen autóbuszjáratokkal elérhető települések száma az Edelényi járáson belül, két irányú indulás esetén, 2021. novemberében érvényben lévő autóbuszmenetrendek alapján**

Forrás: www.volanbusz.hu/menetrendek, Saját szerkesztés

5. táblázat **Közvetlen autóbuszjáratok Edelény felé a 700 fő feletti települések esetén az Edelényi járásban**

Forrás: www.volanbusz.hu/menetrendek, Saját számítás és szerkesztés

6. táblázat **Autóbusz és vonat indulási idők Bódvaszilas és Edelény között**

Forrás: www.menetrendek.hu, Saját szerkesztés

7. táblázat **Közvetlen autóbuszjáratok leíró statisztikája, 2021. novemberében érvényben lévő autóbuszmenetrendek alapján**

Forrás: www.volanbusz.hu/menetrendek, Saját számítás és szerkesztés

8. táblázat **Munkavállalási korú (15-64 év), közfoglalkoztatásban résztvevők és a lakónépesség száma 2021-ben azon a 17 Edelényi járásban található településen, ahol a közvetlen autóbuszjáratok száma Edelénybe a járási átlag alatt van**

Forrás: <http://kozfoglalkoztatatas.bm.hu>, Saját szerkesztés

9. táblázat Edelényi járás településeinek megoszlása a lakónépesség száma alapján (2021.01.01.)

Forrás: Belügyminisztérium Nyilvántartások vezetéséért Felelős Helyette Államtitkárság, Magyarország állandó lakossága 2021, <https://nyilvantarto.hu/hu/statistikak?stat=kozerdeku>, Saját szerkesztés

10. táblázat Koncentrációs arány a forgalmazott termékek termékkörei alapján az Edelényi járásban, 2022.

Forrás: [Országos Kereskedelmi Nyilvántartás](#), Saját számítás és szerkesztés

11. táblázat Közfoglalkoztatási mutató és nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója Rakaca településen

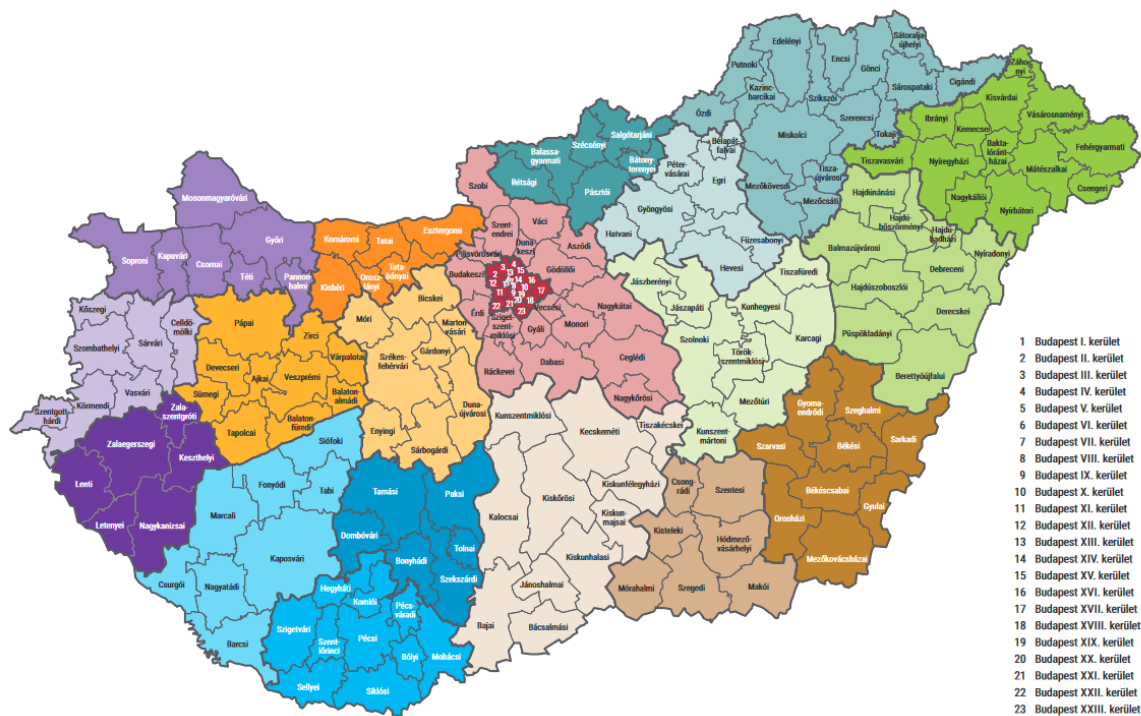
Forrás: <http://kozfoglalkoztatas.bm.hu/>, Saját szerkesztés

MELLÉKLETEK

1. melléklet: Magyarország járásai

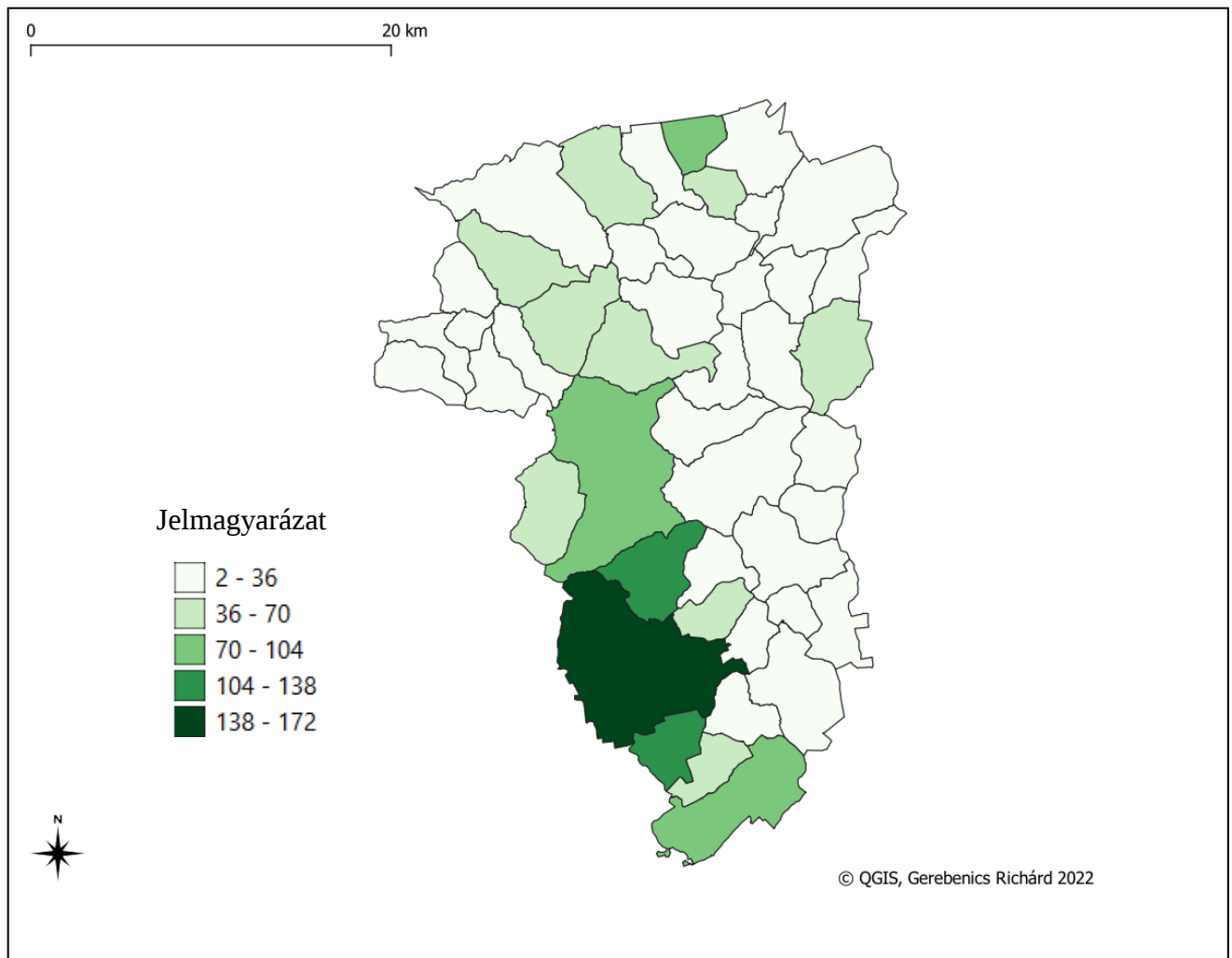

MAGYARORSZÁG JÁRÁSAI, 2019. OKTÓBER 13.

Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/teruletiatlasz/jarasok.pdf>

2. melléklet: Edelényi járás településeinek népsűrűsége az állandó lakosság alapján, 2021.01.01. (fő/km²)

*Forrás: Belügyminisztérium Nyilvántartások vezetéséért Felelős Helyette Államtitkárság,
Magyarország állandó lakossága 2021*

<https://nyilvantarto.hu/hu/statisztikak?stat=kozerdeku>

Térségi szociális adatok (TeIR)

<https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

Saját szerkesztés és számítás

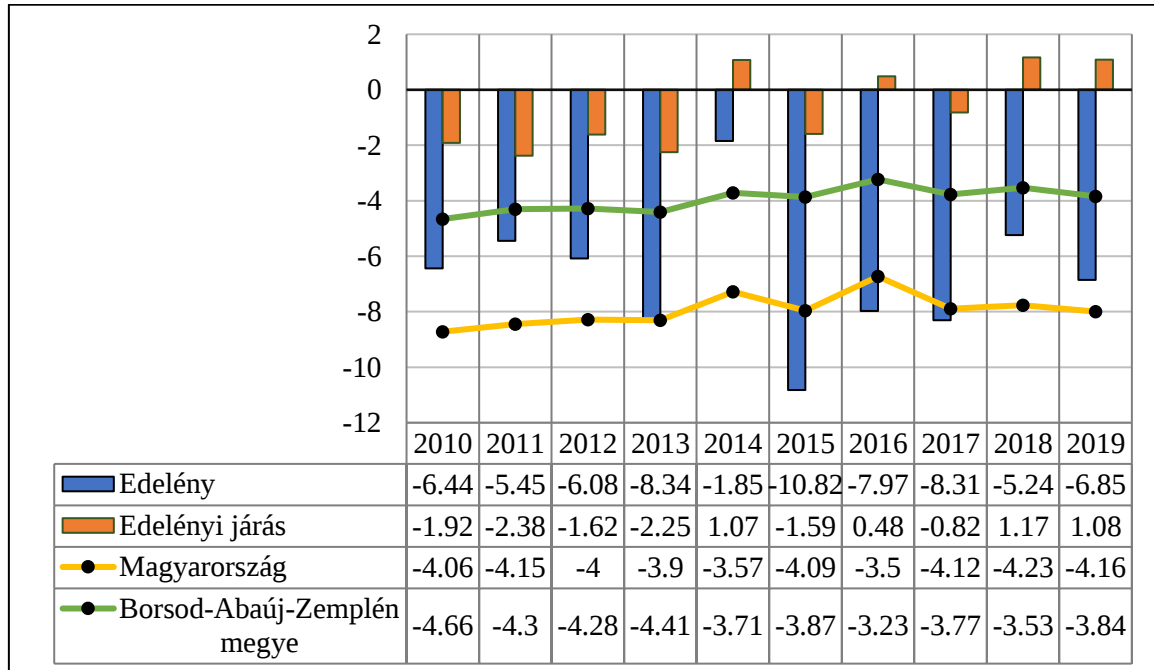
**3. melléklet: A legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek, az összes munkanélküliek arányában (%),
2019**

Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

Saját készítésű ábra és számítás

Járás	A legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek, az összes munkanélküliek arányában (%)
Edelényi	60,83
Encsi	60,52
Mezőcsáti	60,43
Cigándi	59,88
Szikszói	59,69
Gönci	56,21
Ózdi	55,63
Putnoki	53,62
Szerencsi	53,48
Tiszaújvárosi	44,68
Sátoraljaújhelyi	44,65
Mezőkövesdi	41,59
Tokaji	40,54
Sárospataki	39,11
Kazincbarcikai	38,18
Miskolci	37,18

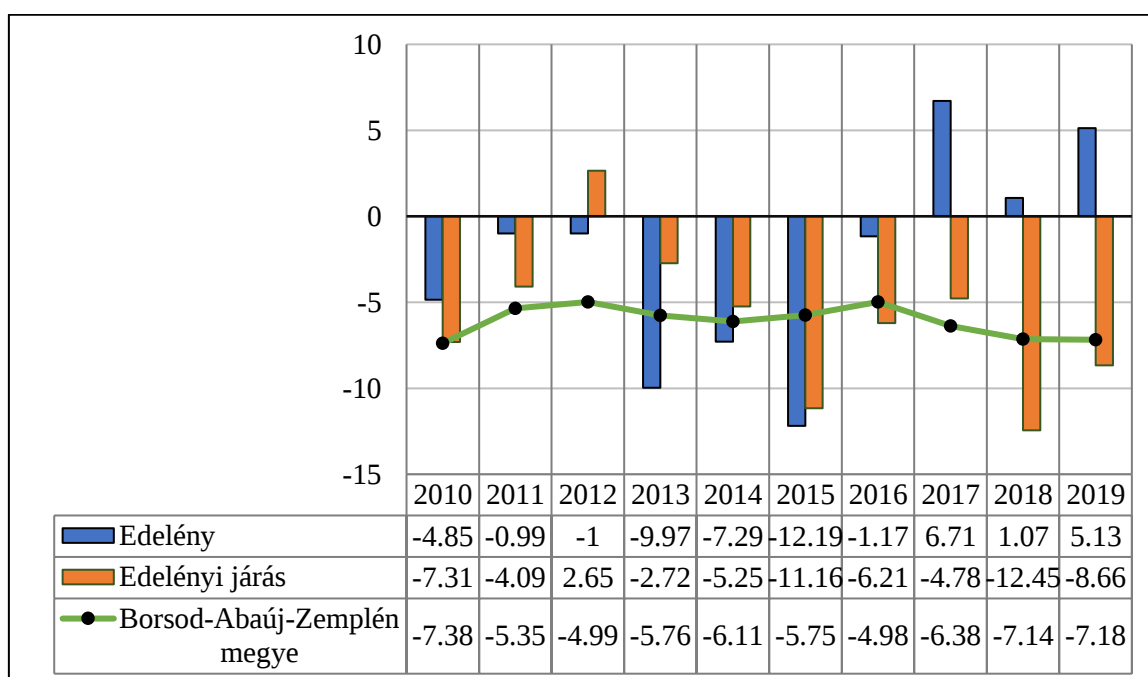
4. melléklet: Természetes szaporodás, fogyás (ezrelék). Az élveszületések és a halálozások különbözete ezer lakosra vetítve.

Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

Saját készítésű ábra

5. melléklet: Vándorlási egyenleg (ezrelék).

Forrás: TeIR Térségi szociális adatok, <https://www.teir.hu/tersegi-szocialis-adatok>

Saját készítésű ábra

**6. melléklet: Edelényi járás átlag feletti települései
közfoglalkoztatási mutató alapján**

Forrás: <http://kozfoglalkoztatatas.bm.hu/>, www.volanbusz.hu/menetrendek,

Saját szerkesztés

Település	Közfoglalkoztatási mutató (2021)	Közvetlen autóbuszjáratok száma Edelény felé 2021.11.22. (hétfő)	Közvetlen autóbuszjáratok száma Edelény felé 2021.11.28. (vasárnap)
Rakacaszend	35,53%	5	2
Balajt	29,69%	10	7
Lak	27,86%	11	5
Szakácsi	26,61%	6	3
Bódvalenke	25,15%	0	0
Debréte	25,00%	2	1
Szin	24,97%	2	1
Tomor	24,34%	8	5
Tornabarakony	22,84%	0	0
Égerszög	22,35%	0	0
Tornanádaska*	20,21%	1	0
Rakaca	18,39%	5	2
Martonyi	16,37%	5	1
Varbóc	15,69%	0	0
Szinpetri	15,52%	2	1
Tornakápolna	15,38%	0	0
Szendrőlád*	15,34%	24	9
Tornaszentandrás	13,54%	1	0
Becskeháza	11,46%	0	0
Perkupa*	11,02%	11	6
Komjáti*	10,57%	1	0
Meszes	10,05%	6	2
*Edelény vonattal is elérhető ezekről a településekről.			

7. melléklet: Interjú kérdések

Mióta él a településen?

Mi a foglalkozása?

Dolgozott-e korábban közmunkaprogram keretében? Ha igen, mennyi ideig?

Részesült-e korábban álláskeresési járadékban?

Volt-e tartósan munkanélküli?

Hogyan látja a munkalehetőségeket a településen?

Hogyan látja a munkalehetőségeket a település környékén?

Milyennek ítéli meg a település tömegközlekedését?

Mennyire jellemző, hogy a jobb megélhetés miatt elköltöznek a településről Budapestre vagy akár külföldre?

Mit gondol a helyi fiatalok lehetőségeiről a jövőre nézve?

Ön szerint mi vagy mik azok a fejlesztések, amire a településen élők számára nagy szükség lenne?

8. melléklet: Hallgatói nyilatkozat

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Gerebenics Richárd
A Hallgató Neptun kódja: T7LJ7T
A dolgozat címe: Város-vidék kapcsolata az Edelényi járásban
A megjelenés éve: 2022
A konzulens tanszék neve: Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítást teszek, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2022 év október hó 25 nap

Hallgató aláírása

9. melléklet: Konzultációs nyilatkozat

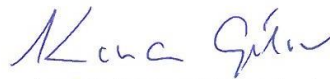
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Gerebenics Richárd (hallgató Neptun azonosítója: **T7LJ7T**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Gyöngyös, 2022. október 25.

Belső konzulens
Dr. Koncz Gábor

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.